

Școala Gimnazială „Nicolae Titulescu” Călărași

Erasmus+

Proiect realizat în cadrul proiectului

„Educație de calitate și management eficient pentru o școală de succes”,

finanțat de Uniunea Europeană prin programul Erasmus+, Acțiunea cheie 1 - Mobilități în domeniul educației școlare

Ghid pentru prevenirea și combaterea violenței în școli

Coordonator:
Prof. Olaru Adriana Daniela

2022

CUPRINS

Ce este violența?	2
I. Violența în școală	3
I.1 Moduri de manifestare	3
I.2 Violența între elevi	5
I.3 Cauzele și efectele violenței școlare	6
I.4 Bullying	8
I.5 Bullying versus violență	10
II. Managementul conflictelor	12
II.1 Clasificarea conflictelor	12
II.2 Cauzele, evoluția și efectele conflictelor	15
III. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței în școli	18
III.1 Prevenirea și combaterea violenței școlare la nivelul școlii	20
III.2 Strategia anti-vioență la nivelul școlii	21
III.3 Managementul comportamental la clasă	30
IV. Violența online (cyberbullying)	33
IV.1 Ce este cyberbullying?	33
IV.2 Acțiuni de prevenire în școală a hărțuirii online	36
IV.3 Rolul familiei în prevenirea hărțuirii online	38
IV.4 Rețelele sociale și protecția datelor personale	39
V. Anexe	45
V.1 Plan de măsuri de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar	45
V.2 Exemplu de chestionar pentru investigarea nivelului violenței în școală	52
V.3 Exemple de interviuri pentru investigarea nivelului violenței în școală	56
V.4 Exemple de grile de prelucrare a informațiilor colectate prin chestionare	59
Bibliografie	61

Ce este violența?

Violența este o problemă actuală a societății noastre, având impact asupra actului educațional desfășurat într-un cadru instituționalizat. Violența umană este, fără îndoială, una dintre temele recurente ale societăților contemporane.

Violența reprezintă utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup, clasă socială în scopul impunerii voinței asupra altora.

O definiție mai cuprinzătoare a violenței este cea a Organizației Mondiale a Sănătății, după care violența înseamnă „amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei persoane, contra altuia sau contra unui grup, unei comunități care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces sau daune psihologice, o dezvoltare improprie sau privațiuni.”

Fiind un fenomen complex, violența are determinări psihologice, sociale, culturale, economice, lucru evident atunci când se ia în considerare amploarea formelor ei de manifestare și inter-relațiile pe care le presupune. Din perspectivă socială, abordarea violenței este mai complexă, vizând relațiile de dominație, cele de putere, nevoia de a supune, de a exploata, orgoliul, incapacitatea de a gândi toleranța ca soluție pentru ambele părți adverse, incapacitatea de a rezolva pacifist conflictele și de a evita pierderile.

Noțiunea de violență este discutată în relație cu agresivitatea. Agresivitatea este definită ca fiind orice comportament ostil, distructiv al unui individ. Poate fi îndreptată împotriva altor persoane, obiecte sau animale, precum și împotriva ființei proprii, ca autoagresivitate.

Adesea violența este considerată a fi sinonimă cu agresivitatea, deși nu orice conduită agresivă presupune și violență, după cum nu orice act violent este însoțit de agresivitate. De exemplu, șantajul emoțional (o formă de violență psihică) nu este în mod necesar însoțit de agresivitate. Violența presupune dorința de a distruge, de a vătăma, de a produce suferință, pe când agresivitatea, adesea, urmărește alte scopuri: afișarea, demonstrarea masculinității, a puterii, autoapărarea, obținerea de beneficii materiale, atragerea atenției, răzbunarea etc. Este dificil să se realizeze o departajare strictă între conceptele de *violență* și *agresivitate*. Astfel, violența se alimentează din agresivitate, iar actele de violență capătă adesea și un caracter antisocial.

Nevoia de conștientizare, prin campanii sociale, dar și de programe educaționale care să urmărească atât dezvoltarea unei culturi a nonviolentei, cât și ameliorarea manifestării violenței în relațiile umane este prezentă pe agenda de lucru a instituțiilor de stat, ONG-urilor și a mass mediei.

I. Violența în școală

I.1 Moduri de manifestare

Școala nu mai este o entitate izolată, un spațiu social autonom, necorelat cu dinamica socială, neafectat de conflictele și dificultățile cu care se confruntă societatea, în general. Ea este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate. Școala trebuie văzută ca un forum al socializării, un spațiu transparent, deschis lumii exterioare, ale cărei tensiuni le asimilează, devenind chiar un spațiu de manifestare a violenței. Astfel, violența școlară este o formă a violenței cotidiene și o problemă globală.

Violența școlară nu este un fenomen nou, manifestându-se și în trecut, în spațiul autonom al școlii. În zilele noastre, școala, ca instituție, este mai transparentă. În contextul cultural și politic european se acceptă și se promovează ideea că școala trebuie să fie un spațiu privilegiat, al securității, liber de conflicte și de manifestări ale violenței sociale.

Violența este prezentă în peste 75% din școlile din România.

Violența în școală se manifestă prin:

- Violența între elevi (are cea mai mare pondere în cazurile de violență școlară)
- Violența elevilor față de profesori
- Violența profesorilor față de elevi.

Violența elevilor față de profesori este, din păcate, o realitate în școlile din România.

Forme de manifestare:

- Lipsa de implicare și de participare a elevilor la activitățile școlare (absenteismul școlar, fuga de la ore, ignorarea profesorilor);
- Refuzul de a comunica sau de a realiza sarcina indiferent de forma cu care se exprimă acesta: sabotaj, negativism, rezistență pasivă, evaziune, eschivă;
- Ofensă adusă statutului și autorității cadrului didactic (atitudini ironice sau sarcastice, zgomete în timpul orei, perturbarea lecțiilor);
- Comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei fără permisiunea profesorului, indisciplina în clasă, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine flagrant regulamentului școlar în vigoare;
- Comportament agresiv (injurii, loviri, jigniri).

În trecut, în școli domnea brutalitatea, tolerată pentru disciplinarea elevilor. Însă, o dată cu evoluția societății umane, în cursul istoriei, a apărut o nouă viziune asupra metodelor de educare a copiilor. Violența profesorului împotriva copilului nu mai este tolerată, iar răul tratament al copilului este interzis prin lege (amenințarea, indiferența, neglijența, derâderea, umilirea, pedepse corporale etc.).

Cazurile de violență ale profesorilor față de elevi, din ce în ce mai rare, se manifestă prin:

- Agresiunea verbală față de elevi (atitudini ironice, țipete, injurii, jigniri);
- Agresiune non-verbală (ignorarea mesajelor elevilor și neacordarea de atenție acestora, gesturi sau priviri amenințătoare, atitudini discriminative, evaluare neobiectivă);
- Excluderea de la activitățile didactice sau chiar pedeapsa fizică.

Nu de puține ori au fost semnalate și cazuri de violență ale părinților în spațiul școlii, aceștia având manifestări neadecvate față de profesori (ironii, discuții aprinse, țipete, agresivitate fizică) sau față de colegii propriilor copii.

Sentimentul de securitate/siguranță al elevilor este puternic influențat atât de ceea ce se întâmplă în incinta școlii (în sala de clasă, pe coridoare, pe terenul de sport etc.), cât și de ceea ce se întâmplă în proximitatea acesteia (pe arterele rutiere și alte căi de acces către școală, în spațiile verzi din jurul școlii, în alte spații publice situate în apropiere de școală). Violența în spațiul din vecinătatea școlii este un fenomen îngrijorător, agresiunile în această zonă având o pondere semnificativă în totalul actelor de violență cărora le cad victime elevii (mai mult de o treime dintre elevii agresați într-un singur an școlar au suferit agresiunea în spațiul din vecinătatea școlii).

Violența din afara școlii între elevi este frecvent provocată de alte persoane în jurul școlii (foști elevi ai școlii, locuitori din zonă, tineri din găști de cartier, elevi de la alte școli, necunoscuți). Poate avea manifestări diferite (furt, agresare verbală, nonverbală, tâlhărie, agresare fizică, sexuală).

Deși formele de violență care au loc în acest spațiu nu diferă foarte mult față de cele care se petrec în incinta școlii, intensitatea acestor agresiuni este de multe ori mai ridicată. Cea mai mare parte a cazurilor de violență în acest spațiu implică persoane din afara școlii, însă există un număr semnificativ de agresiuni care sunt comise de colegi de școală ai victimelor. Elevii sunt victimele unor situații de violență fizică (agresiune, bruscare, lovire intenționată) și agresiuni verbale provocate de persoane necunoscute, iar procentul elevilor care cad victime furturilor în imediata vecinătate a școlii este de asemenea îngrijorător.

I.2 Violența între elevi

Elevii sunt violenți unii față de ceilalți pentru că societatea, în ansamblu, este agresivă; modelele de relaționare la care sunt expuși copiii sunt de natură violentă (acasă, pe stradă, la televizor, inclusiv în emisiunile pentru copii).

Violența între elevi este specifică îndeosebi vârstei adolescente. Principalele cauze ale acestei forme de violență sunt reprezentate de mediul familial, unde pot avea loc astfel de incidente, societatea în ansamblu agresivă, strada și grupurile stradale, mass-media. Din punct de vedere al distribuției pe genuri, s-a constatat că băieții sunt mai violenți decât fetele, violențele lor luând chiar forme mai grave decât cele ale fetelor, care prezintă forme mai tolerabile. Cauzele și motivațiile acestor manifestări comportamentale la această vârstă sunt afirmarea masculinității, pentru status într-un grup, pentru rivalitate la băieți, iar concurența pentru note, apărarea unor relații de prietenie în cazul fetelor. Cel mai des, această formă de violență are loc în timpul recreațiilor și cel mai frecvent sunt întâlnite violența verbală și jignirile pe baza situației economice, religioase sau etnice.

Tipuri de violență în mediul școlar:

- **Violența verbală** (poreclire, tachinare, amenințare, hărțuire);
- **Violența fizică**, concretizată prin lovire, împingere, bruscare, pălmuire, lovirea cu diverse obiecte, vătămare corporală, deposedare prin forță de bunuri, furt;
- **Violența economică** (materială) ce se răsfrânge asupra obiectelor din jur, asupra mobilierului școlar și a bunurilor altor persoane;
- **Violența psihică**, ce are ca efect formarea complexelor de inferioritate la elevul agresat, și se manifestă prin verbalizare, atitudini de respingere, izolare.

Violențele verbale (certuri, conflicte, injurii, țipete) au ajuns să fie considerate, **paradoxal, situații tolerabile și obișnuite** în orice școală, în familie, în contextul social actual (violența verbală a străzii, a mass-mediei etc.).

Interacțiunea individ-mediul școlar are o mare importanță în demersul educativ, iar mediul școlar trebuie să ofere toate condițiile necesare bunei desfășurări a activității didactice, astfel încât ambianța educațională din cadrul școlii să fie una propice dezvoltării elevilor.

I.3 Cauzele și efectele violenței școlare

În școli, violența este cel mai des întâlnită, comparativ cu alte medii instituționale (firme, facultăți, spitale etc). Mass-media și statisticile oficiale arată o creștere îngrijorătoare a acestui fenomen în ultimele trei decenii în multe țări. Statisticile și mass-media nu pot arăta însă adevărata expansiune a acestui fenomen, deoarece violența școlară poate fi ascunsă, multe dintre victimele sale rămânând tăcute din cauza fricii de represalii. De asemenea, mulți directori de școli preferă să păstreze în interior problemele legate de violență sau de vandalism, pentru a nu strica reputația instituției.

Violența școlară are doi protagoniști: agresorul și victima. Studiile descriu agresorii ca fiind elevi care de multe ori au experimentat forme de violență în familie și sunt deci obișnuiți cu acest tip de comportament, care au un autocontrol scăzut, sunt impulsivi și frustrați de o anumită situație. **Ei au rezultate școlare slabe sau mediocre și un interes scăzut pentru învățatură.** Agresorul a fost la un moment dat victimă, care din teama de a nu mai fi victimizat, și-a dezvoltat un comportament agresiv. Victima are în primul rând o stimă de sine scăzută, are relații nesigure cu ceilalți, îi este frică de abandon. Fizic, victimele violenței în școală au de obicei constituție fragilă și unele probleme de imagine (proteză dentară, ochelari, acnee etc). Ei nu se integrează bine în mediul școlar și au uneori pasiuni sau preocupări ce îi singularizează și îi scot în evidență, oferindu-se astfel pe tavă agresorului (citit, scris poezii, muzică clasică).

Cauzele care generează violența școlară, ale căror efecte se cumulează și se potențează reciproc:

- **Cauze psiho-individuale**
 - factori individuali: toleranță scăzută la frustrare, dificultăți de adaptare la disciplina școlară, imagine de sine negativă, instabilitate emoțională;
- **Cauze familiale**
 - climatul socio-afectiv (relații tensionate între părinți, lipsa de comunicare și afecțiune, lipsa unei minime exigențe parentale);
 - familii dezorganizate sau monoparentale, consum de alcool
- **Cauze școlare**
 - dificultăți de comunicare elevi-profesori, impunerea autorității cadrelor didactice, stiluri didactice de tip excesiv autoritare ale profesorilor, distorsiuni în evaluarea elevilor;
 - existența unor stări conflictuale nesoluționate care degenerază în acte de violență
- **Cauze induse de contextul social**
 - mass-media;
 - influența grupului de prieteni și a anturajului din afara școlii

Cauzele violenței fizice pot fi diverse:

- consecințe ale imobilității elevilor în clasă pe parcursul duratei unei activități didactice și, de aici, nevoia de mișcare în timpul recreației, care poate genera agresivitate fizică între elevi;
- lipsa unei „culturi a jocului”, ceea ce face ca jocul să se transforme în agresivitate fizică;
- trăsăturile specifice vârstei (nevoia de libertate și de manifestare a propriei individualități, de impunere într-un grup, inclusiv prin violență fizică);
- apariția unor „găști” ca manifestare a subculturilor școlare;
- proveniența din medii socio-familiale și culturale foarte diferite sau defavorizante etc.

În studiile de specialitate, s-au conturat o serie de factori de risc privind violența școlară: relațiile în familie/climatul familial, sărăcie, instabilitatea mediului în care se dezvoltă copilul, personalitatea copilului, mass-media, aspectele legislative, spiritul vremii și valorile promovate/confuzia valorilor, lipsa de toleranță în diferite aspecte ale vieții sociale.

Violența școlară este un fenomen grav, în special prin consecințele sale: în primul rând, victima va fi predispusă să devină la rândul său agresor (din teama de a nu mai fi victimizată, va adopta un comportament agresiv, iar complexul de inferioritate va fi mascat de un complex de superioritate); în al doilea rând, ea se va confrunța poate toată viața (dacă nu, cel puțin toată adolescența) cu probleme de imagine ce îi pot afecta serios calitatea vieții: sentimente de devalorizare, rușine, culpabilitate, lipsa de încredere în sine.

Consecințele manifestărilor agresive/violente în contextul școlar:

- performanțe școlare scăzute;
- eșec școlar, suspendare, excludere sau părăsirea voluntară a școlii;
- asumarea violenței ca formă acceptabilă de rezolvare a problemelor/conflictelor;
- efort suplimentar din partea profesorilor și administrației pentru gestionarea problemelor de disciplină (comportamentele disruptive de la clasă și agresive din pauză necesită atenție și supraveghere suplimentară), ceea ce duce la scăderea eficienței predării și limitarea oportunităților de învățare pentru ceilalți elevi;
- imagine negativă din partea colegilor și a profesorilor;
- marginalizarea elevului;
- sentimente de izolare și singurătate.

I.4 Bullying

Cuvântul „**bullying**” nu are o traducere exactă în limba română, însă poate fi asociat cu termenii de intimidare, terorizare, brutalizare. Bullying-ul poate fi înțeles ca un act de violență fizică și/sau psihică. Aceste acte de agresiune sunt prezente în viața de zi cu zi și în școlile din România, deși sunt mai puțin mediatizate decât în alte țări.

Bullying-ul este un act comportamental repetat, îndreptat spre rănirea fizică sau mentală a unei persoane. De asemenea, el se caracterizează prin comportamentul unei persoane care încearcă să obțină supremația asupra altora. Această formă de violență se poate observa cel mai ușor în grupurile de copii. Școala este mediul în care se manifestă cel mai des luptele pentru putere. (Cine este cel mai de temut din clasă? Care este „*gașca periculoasă*”?) Cei care se ocupă cu astfel de comportamente de obicei îi lovesc pe cei din jur, îi fac de rușine, îi jignesc și le pun diverse porecle. A-i obliga pe alții să facă ceea ce nu doresc este un alt comportament adoptat de aceste persoane.

Bullying-ul se identifică prin următoarele aspecte:

- Este un comportament abuziv care de regulă conduce la comportamente violente pronunțate și persistente, care se mențin pe termen lung;
- Experimentarea victimizării pe termen lung cauzează elevului agresat discomfort, frică, și suferință;
- Există un dezechilibru în raportul de forță dintre agresor-victimă.

Adesea, dar nu întotdeauna, bullying-ul îmbracă diferite forme în funcție de gen. Cele mai frecvente caracteristici ale bullying-ului când sunt implicați **băieții** (agresorul este băiat) sunt:

- Intimidarea
- Controlul
- Umilirea
- Dominarea prin forță
- Amenințarea siguranței personale

Ce tactici folosesc?

- Poreclirea
- Bătăile, luptele
- Deposedarea de bunuri (bani, obiecte personale)
- Distrugerea proprietății victimei
- Îmbrâncirea
- Lovirea
- Inițierea de atacuri repetate

Cele mai frecvente caracteristici ale bullying-ului când sunt implicate fetele (agresorul este fată) sunt:

- Cruzime socială

- Manipulare
- Rănirea sentimentelor
- Respingere subtilă și izolarea, marginalizarea victimei.

Ce tactici folosesc?

- Utilizarea poreclelor
- Izolarea victimei „Nu vorbiți cu ea!”
- Bârfe
- Împrăștierea de zvonuri false.

Indicatori de semnalare a faptului că un copil este victimă a bullying-ului

Un elev poate fi în situația de victimă a bullyingului dacă:

- Îi este teamă să mai meargă la școală și se plânge de dureri frecvente de cap și de stomac pentru a evita să meargă la școală;
- Are puțini prieteni sau nici unul cu care să se joace;
- Pare trist și înfricoșat;
- Vine de la școală cu hainele murdare sau cu lucrurile distruse;
- Are cuțite, briceaguri sau foarfece.

Sunt trei categorii de persoane asupra cărora se răsfrâng consecințele acestui comportament: cei care practică bullying-ul, victimele lor și aparținătorii acestora.

S-au identificat următoarele tipuri de bullying:

- **Verbal** – tachinare, glumițe, ignorare/izolare, bârfă, amenințări;
- **Fizic** – a bloca drumul cuiva, a-l îngheșui sau împinge, a-l lovi cu piciorul, a-i pune piedică;
- **Sexual** – hărțuire, atingere, fotografii compromițătoare, emailuri, avansuri sexuale;
- **Deposdare de obiecte** – ascunderea lucrurilor, furt, incendiere, extorcare de fonduri, vandalism, distrugere.

Recomandări pentru copilul care este victimă:

- Să ignore comportamentul de agresare;
- Să se distanțeze de situația și locul respectiv
- Să reacționeze într-o manieră fermă (învățarea abilităților asertive)
- Să se asigure de protecție (solicitarea ajutorului)
- Să solicite agresorului să stopeze actul agresiv și să se îndepărteze de locul în care s-a declanșat situație. Dacă acest lucru nu funcționează, se poate solicita ajutorul adultului.
- Să evite următoarele: să plângă, să-și piardă cumpătul, să escaladeze și să se implice în comportamente agresive, să aducă o gașcă sau alți copii cu care să își regleze conturile, să rănească pe cealaltă persoană.

Este important ca toți elevii să fie informați să identifice bullying-ul și să meargă să solicite ajutorul profesorilor dacă sunt martorii unei asemenea întâmplări.

I.5 Bullying versus violență

Cele două concepte sunt delimitate de o linie foarte fină. Violența este definită ca un rău fizic sau mental, iar bullying-ul este considerat o formă de violență fizică și psihologică, de conduită intenționată, care vizează producerea de prejudicii unor persoane (rănire, distrugere, daune). Cazurile de bullying sunt în creștere și solicită tipuri specifice de strategii de prevenție. Violența se raportează la cazuri ce sunt împotriva legii, depășind granița legalității, în timp ce fenomenul bullying rămâne în aria legii. Violența este considerată un comportament neacceptat, bullying-ul este forma acceptată ca o parte a vieții normale. La tineri, violența și bullying-ul sunt ceva obișnuit. Violența este corelată cu folosirea armelor, consumul de droguri, raportată la categorii de tineri din zone defavorizate, cu risc de abandon școlar, cu rezultate școlare slabe. Bullying-ul este forma de violență cu nivel scăzut în școli, însă cea mai răspândită formă de violență în zilele noastre.

Unii specialiști (Dan Olweus, 1993) consideră bullying-ul comportamentul sau atitudinea de „intimidare” în mod repetat și intenționat, ca modalitate de a câștiga puterea asupra altei persoane.

Cei care provoacă violența de tip „bullying” sunt persoane care nu primesc suficientă atenție, care doresc să iasă în evidență, să braveze, să dețină controlul asupra altora. Lipsa de afecțiune, de aprobare, de îndrumare, de feedback pozitiv, neglijarea sunt factori facilitatori pentru bullying. De cele mai multe ori, cei care hărțuiesc au fost sau sunt ei înșiși hărțuiți de colegi sau de familie. Comportamentul de agresare apare astfel ca o modalitate de a face față propriilor lor probleme: pentru a obține atenția celorlalți, pentru a deveni populari, pentru a se simți importanți.

Mediul familial reprezintă cea mai importantă sursă a agresivității elevilor. Mulți dintre copiii cu un profil agresiv provin din familii dezorganizate, au experiența divorțului părinților și trăiesc în familii monoparentale. Echilibrul familial este perturbat și de criza locurilor de muncă, de șomajul cu care se confruntă foarte mulți părinți. Părinții sunt confrunțați cu foarte multe dificultăți materiale dar și psihologice, pentru că au sentimentul devalorizării, al eșecului. În aceste condiții, ei nu mai sunt sau sunt foarte puțin disponibili pentru copiii lor. Pe acest fundal apar noi probleme familiale foarte grave care îi afectează profund pe copii: violența infantilă, consumul de alcool, abuzarea copilului, la care se adaugă și importante carențe educaționale – lipsa de dialog, de afecțiune, inconstanța în cerințele formulate față de copil (tregeri de la o extremă la alta, de la o permisivitate exagerată la restricții foarte dure), utilizarea mijloacelor violente de sancționare a copilului.

Victimele violenței de tip „bullying” sunt în general cei care nu știu să facă față agresiunii, suferind adesea de depresie și stimă de sine scăzută. Atât în actele violente, cât și în situații de bullying, elevii-victime se tem și refuză să mai vină la școală. Victima se închide în sine, îi e frică să le spună până și părinților. Prieteni nu prea mai are, pentru că cei din jur sunt foarte influențați de bârfele auzite. Pe zi ce trece, victima devine din ce în ce mai tristă,

nu mai găsește putere pentru a trece peste și începe să se gândească din ce în ce mai des la suicid.

Victimele actelor de violență resimt frecvent un sentiment de furie, frustrare, umilință, izolare, disperare și suferă curent de răni fizice, suferă mult mai mult de tulburări psihologice și somatice și riscă, de asemenea, de a nu mai fi interesate de școală, de a ajunge în situație de eșec, de a-și pierde respectul de sine, de a fi deprimată, de a claca nervos și chiar de a se sinucide.

Efectele asupra victimelor bullying-ului se pot resimți chiar peste ani și ani, dacă problema nu este tratată cum trebuie. Traumele îi pot urmări toată viața, dacă aceștia nu vor decide să facă ceva pentru a înfrunța aceste probleme. Așa cum reiese și din studii, mulți copii aleg să nu mai frecventeze școala de frică, rușine; ei preferă o absență, unui ochi umflat.

Bullyingul crează o atmosferă de tensiune și violență care alimentează alte comportamente agresive, de răspuns. Bullying-ul poate să transforme școala într-un loc de temut. În acest proces, agresorii și victimele se pot angaja în alte manifestări din ce în ce mai violente. Stresul, anxietatea și chiar fobia socială pot să apară ca efecte negative în astfel de situații. Fenomenul bullying are nevoie de strategii de intervenție specifice, de politica de tip „Toleranță zero”.

Schimbările social-politice și economice survenite în ultimii ani au condus la amplificarea fenomenului de violență în societate și, implicit, în școală. Migrația economică a populației adulte în afara granițelor țării, în căutarea unui loc de muncă, a condus la dezmembrarea familiilor ori la abandonarea copiilor în grija bunicilor, rudelor sau a cunoștințelor. Aceștia din urmă s-au dovedit, de cele mai multe ori, incapabili de a face educație, fiind lipsiți de autoritate și nu de puține ori și de un minimum bagaj informativ privind creșterea și educarea copiilor.

Mediul social conține și el numeroase surse de influență de natură să inducă, să stimuleze și să întrețină violența școlară: situația economică, slăbiciunea mecanismelor de control social, inegalitățile sociale, criza valorilor morale, mass-media, disfuncționalități la nivelul factorilor responsabili cu educația tinerilor, lipsa de cooperare a instituțiilor implicate în educație.

Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și ca mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate. Școlii îi revine o responsabilitate majoră în educarea și formarea la elevi a atitudinilor și comportamentelor non-violente.

II. Managementul conflictelor

Conflictul este un fapt social la care participă cel puțin două părți (indivizi, grupe, state), care urmăresc scopuri diferite, neconciliabile sau chiar același scop, dar care nu poate fi atins decât de o singură parte, și/sau doresc să facă uz de mijloace disputate pentru a atinge un scop anume. (U.C.Wasmuth)

Conflictul este rezultatul manifestării diferențelor. Ca urmare, recunoașterea unei stări conflictuale și intervenția în soluționarea sa implică acceptarea diferențelor.

II.1 Clasificarea conflictelor

Clasificarea conflictelor din punct de vedere al nivelului de apariție:

- **Conflict individual interior** – apare atunci când individului nu îi este clară direcția în care trebuie să se îndrepte, primește sarcini contradictorii sau atunci când ceea ce trebuie să facă contravine posibilităților, intereselor sau valorilor sale. În general, o astfel de stare conflictuală interioară potențează cu timpul toate celelalte tipuri de conflict.
- **Conflictul dintre indivizi** (aparținând aceluiași grup, la grupuri diferite sau chiar organizații diferite) – acestea apar, de regulă, din cauza diferențelor de personalitate.
- **Conflictul dintre indivizi și grupuri** – poate fi un efect al presiunii pe care grupul îl exercită asupra individului. Uneori individual este pus în situația să suporte consecințele unor acțiuni ale grupului de care el se delimitează. De multe ori, la baza acestor conflicte stau relații interpersonale tensionate sau conflicte individuale interioare puternice. În principiu, acestea sunt conflicte care apar în grupuri tinere sau cu cultură slabă.
- **Conflictul inter-grupuri** – este principalul tip de conflict inclus în categoria conflictelor organizaționale. „Stingerea” acestui tip de conflict intră deja în competența managerilor superiori. Adeseori, asemenea conflicte apar între compartimente, sectoare cu profiluri foarte diferite.
- **Conflictul între organizații** – în mod frecvent acest tip de conflict se manifestă sub forma competiției pentru lansarea unui produs, serviciu etc. Un asemenea tip de conflict se poate naște în urma competiției pentru surse de finanțare.

Clasificarea conflictelor din punct de vedere al efectelor pe care le generează:

- **Conflictul distructiv** – este conflictul în care resursele personale și organizaționale se consumă în condiții de ostilitate, fără beneficii mari, existând o permanentă stare de nemulțumire. Asemenea conflicte se pot solda cu destrămarea organizațiilor, pierderea unor membri, acte de violență etc. Capacitatea fiecărei părți de a ține cont de argumentele celeilalte este serios afectată. Comunicarea dintre competitori dispare.
- **Conflictul benefic** – atunci când conflictele sunt recunoscute de timpuriu și corect abordate, ele pot face ca indivizii, grupurile, organizațiile să câștige în creativitate și eficiență. Conflictul, atunci când este benefic, stă la baza procesului schimbării. În orice organizație, un anumit grad de conflict este absolut necesar, pentru ca dinamica dezvoltării organizației să fie bună. Conflictul benefic este acela care poate avea o soluție acceptabilă pentru toate părțile implicate. În cadrul unui asemenea conflict, părțile sunt capabile să comunice corect și să stea la masa tratativelor.

Clasificarea conflictelor din punct de vedere al esenței lor:

- **Conflictele esențiale/de substanță** – determinate de existența unor obiective diferite (fie că individul are obiective diferite de ale grupului din care face parte, fie că diferențele apar între obiectivele a doi sau mai mulți indivizi/grupuri). Acest tip de conflicte se manifestă cel mai puternic în cazul în care indivizii tind să își satisfacă nevoile individuale folosindu-se de grup. Cu cât obiectivele sunt mai clar definite, cu atât șansele soluționării unui asemenea conflict cresc. O situație fericită este aceea în care realizarea obiectivelor presupune competiție bazată pe standarde de performanță – caz în care conflictul este o sursă de progres.
- **Conflictele afective** – sunt cele generate de stări emoționale și apar în cadrul relațiilor interindividuale.
- **Conflictele de manipulare (pseudo-conflictele)** sunt în general efectul comportamentelor duplicitate și lipsei de comunicare și transparență. Ele apar în general între grupuri și sunt rezultatul practicilor politicianiste. Spre exemplu, un pseudo-conflict poate fi „lansat” atunci când două grupuri între care există interese comune ar aduce prejudicii grupului dominant în relația sa cu alte grupuri, dacă ar continua coabitarea. Pentru reușita acestei strategii, de regulă conflictele sunt mediatizate puternic.

Clasificarea conflictelor din punct de vedere al intensității:

- **Criza** – se manifestă în general prin reacții violente, hotărâri nenegociate (și uneori nenegociabile). În timpul crizei, oamenii se lasă de obicei dominați de sentimente.
- **Tensiunea** – tensiunea interioară distorsionează imaginea realității sau imaginea altei persoane și acțiunile sale. Relația este afectată de atitudini negative și idei preconcepute și fixe. Tensiunea crește atunci când părțile refuză să recunoască faptul că există un conflict.

- **Neînțelegerea** – provine din faptul că oamenii uită foarte des să-și verifice percepțiile și se înțeleg greșit unii cu alții, trăgând concluzii eronate. Cauza este comunicarea defectuoasă.
- **Incidentul** – este acea mică problemă, care, deși de obicei perfect rezolvabilă pe loc prin comunicare, atunci când este neglijată și evitată duce în mod frecvent la neînțelegere.
- **Disconfortul** – este sentimentul intuitiv că „ceva nu este în ordine”.

Clasificarea conflictelor din punct de vedere al nivelelor cauzelor declanșatoare de conflict:

- **Conflicte de nivel informațional** – declanșate de lipsa unor informații, transmiterea unor informații greșite sau distorsionate etc. Sunt cel mai simplu de rezolvat, din moment ce informațiile lipsă pot fi completate, iar cele greșite, corectate.
- **Conflicte la nivelul strategiilor** – apar atunci când există diferențe de opinie în ceea ce privește modul în care trebuie făcut ceva.
- **Conflicte la nivelul scopurilor** – apar atunci când există diferențe în privința rezultatului ce trebuie obținut.
- **Conflicte la nivelul normelor** – apar atunci când comportamentele manifestate nu sunt cele așteptate (nu sunt conforme cu normele acceptate sau impuse).
- **Conflicte la nivel de valori** – dacă primele 4 nivele de conflict pot fi soluționate prin obținere/oferire de informații, comunicare și negocierea unei soluții, acest tip de conflict este mai dificil de abordat. Oamenii reacționează de obicei violent atunci când le sunt „călcate în picioare” valorile.

II.2 Cauzele, evoluția și efectele conflictelor

Cauzele conflictelor:

- **Comunicarea defectuoasă** – oferirea de informații insuficiente sau incomplete, folosirea de mijloace sau canale de comunicare inadecvate, folosirea unui limbaj neadecvat interlocutorului (ca formă ori conținut), sunt exemple de potențiale cauze de conflict. Dacă cei antrenați într-un asemenea conflict doresc să coopereze pentru găsirea unei soluții, ei pot începe prin a schimba în mod deschis și corect, informații relevante.
- **Sistemele de valori** – dezacordurile pot viza aspecte etice, limitele și modalitățile în care trebuie exercitată puterea etc. Una dintre soluții este ca părțile implicate să ajungă să recunoască și să accepte diferențele, adoptând soluții de acțiune în care să se evite „punctele nevralgice”.
- **Existența unor scopuri diferite** – nu întotdeauna indivizii sau grupurile cad de acord asupra a ceea ce trebuie făcut. Uneori problemele apar la alcătuirea listei de priorități, altele scopurile pot fi total diferite. Devine periculos atunci când indivizi sau grupuri au o „agendă ascunsă”, scopuri nedeclarate, de multe ori diferite de cele ale organizației, pe care le urmăresc în detrimentul acesteia.
- **Stilurile manageriale și ambiguitățile organizaționale** – unii manageri alimentează conflicte inter-personale tocmai pentru a-și întări poziția (dezbină și conduce!). Managerii autoritari care își simt pozițiile amenințate știu că dacă grupul pe care îl conduc este fragmentat va deveni mai ușor de condus. Incoerența sistemului managerial, inconsecvența măsurilor luate, necunoașterea și nerespectarea ierarhiei, neparticiparea tuturor nivelelor la luarea deciziilor (delegarea absolută și necontrolată), inexistența unui sistem coerent de apreciere a performanței și de motivare sunt, toate, posibile cauze de conflict.
- **Resurse limitate** – limitarea oricărei resurse poate da naștere la conflict: timpul, banii, resursele materiale, cele umane și informația (despre care am amintit deja). Problema nu este ca resursele să fie nelimitate și la dispoziția tuturor, ci să ajungă pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor. De cele mai multe ori, problema nu este lipsa de resurse, ci planificarea defectuoasă: fie că au fost stabilite obiective prea ambițioase, fie că nu au fost prevăzute anumite situații.
- **Dependență departamentală reciprocă** – atunci când două sau mai multe departamente, colective, compartimente sau proiecte depind unele de altele, conflictul structural este de neevitat. Relațiile dintre departamentele unei organizații sunt determinate de reacțiile unora la necesitățile celorlalte, de corectitudinea schimbului de informații, de corecta evaluare a performanțelor și eforturile fiecăruia, de atitudinea membrilor unui departament față de alte departamente și membrii

acestora. Acest gen de situații este cu atât mai dificil cu cât departamente diferite au și scopuri, obiective și metode de lucru diferite.

- **Diferențe intergrup de statut social** – faptul că membrii unui grup au un statut profesional considerat în exterior mai bun față de cel al membrilor (de același nivel socio-profesional) din alt grup, constituie o importantă cauză de conflict.

Evoluția conflictelor inter-grupuri

- **Starea tensională** – în care condițiile de declanșare a conflictului există, însă nu sunt încă sesizate.
- **Recunoașterea stării conflictuale** – de către cei aflați în conflict sau de persoane/grupuri din afară. Conflictul înțeles reprezintă o fază incipientă, în care părțile nu au reacționat încă afectiv. Amenințările sunt percepute, însă încă nu li se dă o atenție foarte mare. Conflictul înțeles nu devine întotdeauna conflict resimțit.
- **Accentuarea stării conflictuale** – în această fază conflictul, încă nedeclanșat, devine inevitabil.
- **Declanșarea conflictului** – conflictul devine vizibil chiar și pentru cei neimplicați direct.
- **Sfârșitul conflictului** – se caracterizează prin schimbarea condițiilor inițiale, în care s-a declanșat conflictul. Apar condițiile în care devine posibilă cooperarea sau declanșarea unui nou conflict.

Efectele conflictelor inter-grupuri asupra grupurilor competitive:

- Crește coeziunea și loialitatea; diferendele interne tind să se estompeze;
- Climatul grupului tinde să piardă din informalism, grupul devenind din ce în ce mai organizat, mai orientat către atingerea obiectivelor;
- Grupul este dispus să tolereze o conducere mai autoritară;
- Crește intoleranța față de membrii care nu răspund nevoilor grupului sau care nu trec satisfacerea nevoilor individuale pe planul doi.

Efectele conflictelor asupra relațiilor dintre grupurile aflate în conflict:

- Fiecare grup percepe celălalt grup ca fiind inamic;
- Membrii grupului au distorsii de percepție: sesizează numai părțile bune din propriul grup și numai pe cele negative ale celuilalt grup. Slăbiciunile grupului propriu și forța grupului opus sunt ignorate;
- Scade interacțiunea și comunicarea între grupuri proporțional cu creșterea ostilității. Cu cât comunicarea este mai redusă, cu atât probabilitatea corectării percepțiilor distorsionate scade. Cu cât grupul advers pare mai puțin demn de respect, cu atât atitudinea ostilă este mai ușor de menținut și șansele de reconciliere mai reduse.

Efectele conflictelor asupra grupului învingător:

- Își menține (sau chiar întărește) coeziunea;
- Devine mai neorganizat;
- Îi crește disponibilitatea de cooperare cu alte grupuri;
- Tinde să se supraevalueze și acest lucru îl poate face vulnerabil;
- Din cauza automulțumirii, are tendința de a se „arunca” în întreprinderi riscante.

Efectele conflictelor asupra grupului învins:

- Va găsi „evadări”: scuze, explicații, motive externe (ghinionul, juriu părtinitor, „jocul murdar” al oponentului etc.), care să-l absolve de responsabilitatea înfrângerii;
- Se va dezorganiza; conflictele latente se vor acutiza și vor fi căutați „țapi ispășitori” în interiorul grupului;
- În principiu, capul conducătorului este primul care se clatină;
- Tinde să încerce să redeschidă lupta pierdută;
- Devine necooperant, închis, față de alte grupuri.

Procedee de abordare a conflictelor fără luptă și fără a ceda

- **Negocierile** – constau în discuții nemijlocite, purtate în scopul de a ajunge la o înțelegere, la încheierea unei tranzacții sau la rezolvarea unei probleme. Înțelegerea se stabilește atunci când este acceptată de toate părțile: ea trebuie deci să satisfacă nevoile tuturor părților implicate.
- **Medierea**
Când părțile sunt numeroase sau problema foarte complexă, se întâmpină greutăți în stabilirea și respectarea regulilor și procedurilor. În acest caz există riscul ca negocierile să devină haotice și să se termine într-un eșec. O soluție este folosirea unuia sau mai multor facilitatori, persoane imparțiale și neutre care au în sarcină modul de desfășurare a discuțiilor. Medierea conflictelor școlare trebuie realizată de un psiholog sau de un consilier pedagogic.
- **Arbitrajul**
Atunci când între părți există diferențe ireconciliabile sau când comunicarea este profund alterată și nu reușesc să găsească împreună soluția unei probleme, se pot adresa arbitrajului. Părțile trebuie să se oblige să respecte decizia arbitrajului, indiferent care va fi ea. Arbitrul este un expert independent care analizează și interpretează aspectele diferendului și propune o soluție.

III. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței în școli

Pentru școala contemporană, inițierea și desfășurarea unor activități educative centrate pe problematica violenței și agresivității trebuie să reprezinte o prioritate. Strategia de prevenire a evenimentelor violenței presupune activități pe termen lung și mediu și acțiuni de urgență pe termen scurt, în perspectiva obținerii unor reacții responsabile din partea celor implicați și a opiniei publice și a construirii unui mediu stabil în care copilul să-și poată dezvolta armonios personalitatea.

Consiliul Europei a recomandat câteva principii directe în confruntarea cu fenomenul violenței școlare:

- Conceperea prevenirii violenței ca o dimensiune centrată pe educație în spiritul civismului democratic (toleranță și relații interculturale, egalitate între sexe, respectarea drepturilor omului, gestionarea pacifistă a conflictelor, valorizarea persoanei, a nonviolentei);
- Considerarea tinerilor ca actori și parteneri-cheie în orice acțiune desfășurată în această direcție;
- Conceperea unor modalități de acțiune înainte ca faptele de violență să se declanșeze, avându-se în vedere sensibilizarea tuturor actorilor implicați și prevenirea timpurie a violenței;
- Prevederea unor modalități de reacție rapide și echilibrate în cazul declanșării faptelor de violență;
- Conștientizarea necesității de acțiune la toți actorii implicați și întărirea mobilizării acestora;
- Promovarea dezvoltării de schimburi, dialoguri la toate nivelurile în cadrul comunității;
- Acordarea priorității în ceea ce privește protecția și îngrijirea victimelor;
- Susținerea familiilor în ceea ce privește exercitarea rolului lor educativ.

Indiferent de particularități, situațiile naționale se caracterizează prin următoarele aspecte:

- Prestigiul din ce în ce mai mare pe care îl are ideea de prevenire: prevenirea violenței școlare, ca și a altor forme de violență; drept consecință, se manifestă centrarea pe prevenire mai degrabă decât pe autorii sau pe victimele violenței;
- Consensul privind parteneriatul instituțional în elaborarea strategiilor de abordare a fenomenului violenței în general, inclusiv a violenței școlare; coordonarea eforturilor organismelor societății civile cu cele ale instituțiilor de stat;
- Confruntarea cu dificultățile de autonomizare versus integrare a formelor violenței în vederea stabilirii unor proiecte specifice ale acestor forme;
- Integrarea atenției acordate victimelor în programele și proiectele de prevenire.

Institutul de Științe ale Educației și Institutul Național de Criminologie, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării, cu suport financiar din partea Reprezentanței UNICEF în România a derulat în perioada iunie 2005 - iunie 2006 proiectul „**Strategii de prevenire și combatere a fenomenelor de violență la nivelul instituțiilor școlare**”. În cadrul acestui proiect a fost elaborată **Strategia națională privind reducerea fenomenului violenței în unitățile de învățământ preuniversitar** - Anexa la OMECT nr. 1409/29.06.2007.

Ministerul Educației a stabilit rolul și funcțiile instituțiilor din cadrul sistemului educativ cu privire la reducerea violenței și a instituit **Consiliul Național pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar**.

Rolul și funcțiile Ministerului Educației:

- Inițiază, prin Consiliul Național, acțiuni de consultare cu diferite organizații și instituții guvernamentale și neguvernamentale privind problema violenței în cadrul sistemului educativ, propune și inițiază forme de cooperare intra și interinstituționale în vederea prevenirii și combaterii violenței în mediul școlar
- Elaborează metodologii și ordine referitoare la problema violenței, inițiază programe și campanii naționale de prevenire și combatere a violenței în mediul educațional; asigură creșterea numărului consilierilor psiho-pedagogi în unitățile de învățământ
- Elaborează programe de acțiuni pentru creșterea gradului de siguranță în unitățile de învățământ preuniversitar, cum ar fi: programe de asigurare a împrejurării școlilor, asigurarea supravegherii unităților școlare cu ajutorul camerelor video etc.
- Monitorizează și evaluează modul de aplicare al strategiei la nivel național.

Rolul și funcțiile inspectoratelor școlare județene:

- Elaborează propriul plan (**Planul ISJ privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar**), în cadrul Comisiei Județene de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar
- Coordonează activitățile de prevenire și combatere a violenței în mediul educațional, la nivel județean
- Monitorizează și evaluează modul de aplicare a Planul ISJ privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar la nivel județean.

Rolul și funcțiile unităților școlare:

- Elaborează și aplică **Planul operațional al unității școlare** privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar (în cadrul Comisiei de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar)
- Monitorizează și evaluează modul de aplicare a planului Operațional al unității școlare privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar.

Fiecare unitate școlară trebuie să fie capabilă să-și elaboreze propria strategie, care să corespundă nevoilor concrete de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar.

III.1 Prevenirea și combaterea violenței școlare la nivelul școlii

Elementul fundamental în ceea ce privește șansele de reușită în reducerea fenomenului violenței la nivelul mediului educațional preuniversitar îl reprezintă măsurile și activitățile realizate la nivelul fiecărei unități școlare.

Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar este responsabilă de elaborarea, aplicarea și evaluarea modului de îndeplinire a obiectivelor incluse în cadrul Planului Operațional al unității școlare privind reducerea fenomenului violenței. Elaborarea planului se realizează la începutul fiecărui an școlar, cel mai târziu până la data de 30 septembrie, pe baza principiilor, acțiunilor și recomandărilor generale referitoare la prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar, incluse în Strategia Națională, a planului ISJ privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar și a modelului Planului Operațional minimal al unităților școlare privind reducerea fenomenului violenței în mediul școlar, parte a Strategiei Naționale.

Comisia este formată din:

- Directorul unității de învățământ, un director adjunct, coordonatorul de proiecte și programe educative-șeful comisiei diriginților;
- 4-6 reprezentanți ai cadrelor didactice, aleși de Consiliul profesoral;
- 1-2 reprezentanți ai autorității publice locale;
- 2-4 reprezentanți ai asociației de părinți aleși de Consiliul reprezentativ al părinților;
- 2-4 elevi din clasele a IX –a – a XII-a /a XIII-a aleși de Consiliul elevilor.

Președintele Comisiei pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar este directorul unității de învățământ. La ședințele Comisiei pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar participă, fără drept de vot, cu statut de observator/ observatori, liderul sindical / liderii sindicali din unitatea de învățământ. Punctul de vedere al liderului sindical se menționează în procesul-verbal al ședinței.

Comisia de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar are și responsabilitatea de a monitoriza modul în care la nivelul unității școlare se respectă, se promovează și se garantează drepturile copilului stabilite prin Legea nr. 272 din 21/06/2004. Comisia realizează semestrial câte un raport referitor la elaborarea, aplicarea și evaluarea modului de îndeplinire a obiectivelor incluse în cadrul Planului Operațional al unității școlare privind reducerea fenomenului violenței, fiind prezentat Consiliului profesoral.

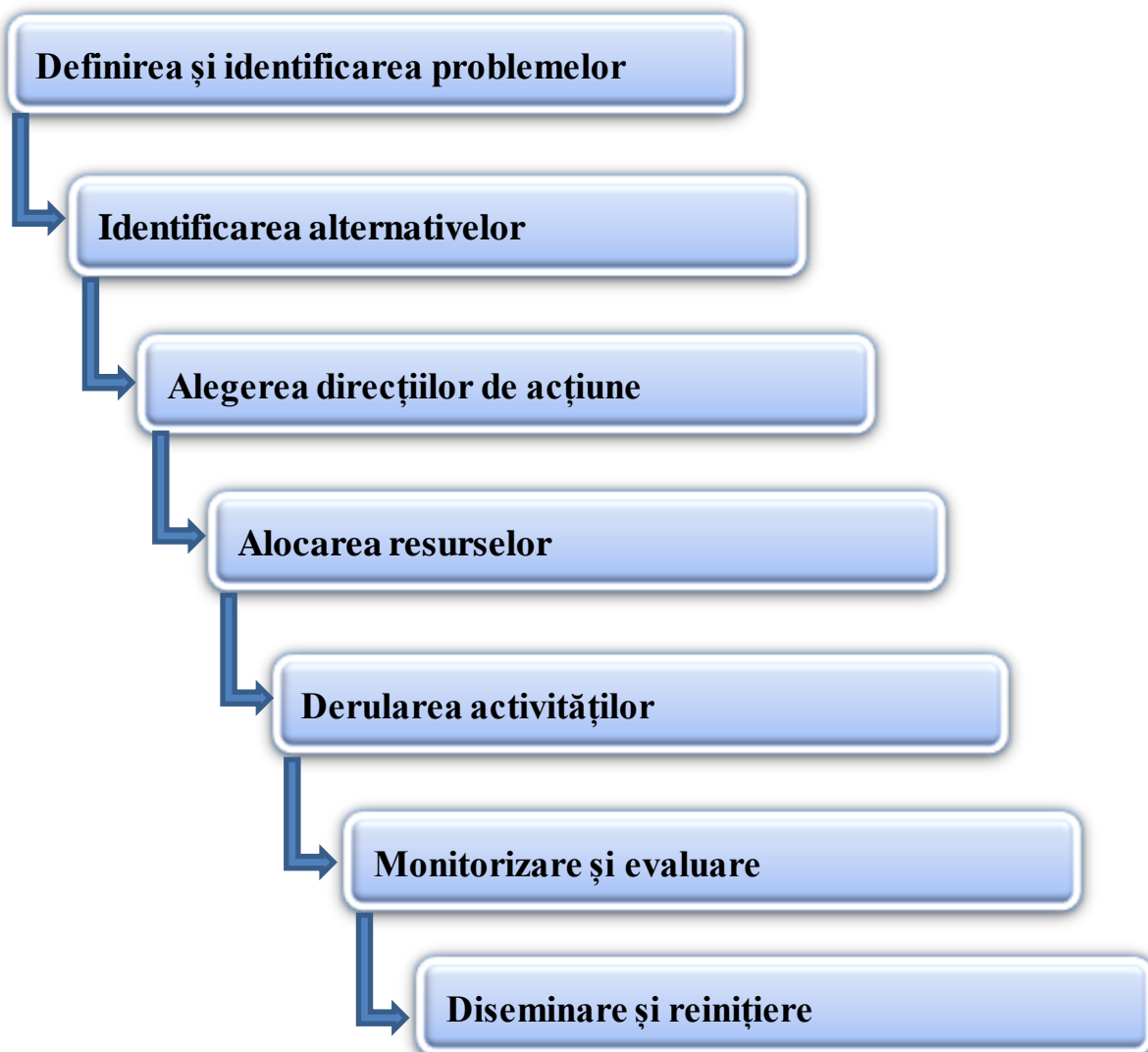
Proiectarea și implementarea unei strategii de intervenție privind violența școlară trebuie să fie corelată cu **Proiectul de Dezvoltare Instituțională (PDI)** al unității școlare. Una din cele 5 ținte strategice ale PDI pe perioada 2020-2025 al Școlii Gimnaziale „Nicolae Titulescu” Călărași este **T3. Asigurarea unui climat de siguranță fizică și psihică pentru elevi și cadrele didactice, adecvat derulării optime a activităților școlare și extrașcolare.**

III.2 Strategia anti-volență la nivelul școlii

Fundamentarea unei strategii anti-volență presupune definirea și ierarhizarea principalelor probleme cu care se confruntă școala în ceea ce privește fenomenul de violență. Orice strategie trebuie să răspundă, în mod concret, la următoarele întrebări:

- Ce probleme ne propunem să rezolvăm prin intervenție (care sunt **obiectivele generale** și cele **specifice** ale strategiei)?
- În ce măsură problemele rezolvate coincid cu problemele urgente pe care le are de rezolvat școala (care este **utilitatea** proiectului la nivelul școlii)?
- Care sunt beneficiile pe care intervenția noastră le are pentru diferite categorii de actori (dacă activitățile noastre au succes, care este **impactul** așteptat în cazul elevilor, părinților, cadrelor didactice, echipei manageriale, reprezentanților comunității etc.)?

Proiectarea principalelor etape ale unei intervenții ameliorative la nivelul școlii

Un pas absolut necesar pentru dezvoltarea unei strategii anti-violență este identificarea și definirea corectă a problemelor școlii în domeniul violenței diferiților actori. Tehnici și instrumente care pot fi utile în acest proces:

a) Colectarea de informații relevante privind fenomenele de violență școlară

Primul pas îl reprezintă alegerea unor metode adecvate de colectare a informațiilor. Iată câteva metode simple prin care pot fi colectate informații relevante pentru elaborarea unei diagnoze și a unei strategii de intervenție anti-violență: aplicarea de chestionare, realizarea unor interviuri individuale sau de grup și analiza de documente.

▪ Chestionarul pentru elevi

Prin intermediul chestionarelor pentru elevi, echipa managerială poate să investigheze aspecte mai puțin vizibile ale violenței, legate de cele mai multe ori de atitudini ostile ale actorilor din școală (intimidări, tachinări, ironii, agresiuni verbale). De asemenea, investigația prin chestionar poate ajuta la:

- Identificarea formelor curente de violență din școală;
- Măsurarea frecvenței cu care apar diferite situații de violență;
- Identificarea contextului în care apare violența școlară;
- Cunoașterea actorilor principali implicați în situațiile de violență (inclusiv cei din afara școlii);
- Aflarea opiniilor elevilor privind combaterea acestui fenomen.

Este important ca întrebările incluse în chestionar să fie formulate clar și, pe cât posibil, să aibă variante închise de răspuns (pentru facilitarea procesului de completare și minimizarea timpului alocat). De asemenea, trebuie să existe o secțiune în care elevii să poată să-și exprime liber opiniile cu privire la fenomenul de violență din școala lor. Întrebările trebuie să se focalizeze numai asupra aspectelor esențiale urmărite, un document de dimensiuni prea mari inhibând repondenții.

O modalitate eficientă de aplicare a chestionarului pentru elevi o constituie orele de dirigiență. Pentru obținerea unor răspunsuri cât mai sincere, chestionarul trebuie să fie anonim. Este important ca acest chestionar să fie administrat tuturor elevilor din școală, astfel încât să poată fi realizată și o analiză comparativă (între elevii din clasele mai mici și cei din clasele terminale, între fete și băieți, între elevii de la diferite profiluri etc.). Momentul ideal al aplicării este la scurt timp după începutul anului școlar, pentru ca strategia dezvoltată să fie aplicată în anul respectiv. Totuși, este necesar ca elevii care sunt în primul an la școala respectivă să aibă o perioadă de timp de observare/cunoaștere (cel puțin o lună).

[Anexa 2](#) este un model de chestionar pentru elevi.

- **Organizarea unor interviuri individuale și de grup cu actori cheie de la nivelul școlii/comunității**

De multe ori se întâmplă ca elevii și ceilalți actori să aibă opinii divergente cu privire la aprecierea unor acțiuni sau comportamente ca fiind violente sau cu privire la gravitatea acestora. Un pas important în această etapă îl reprezintă investigarea altor actori de la nivelul școlii cu privire la fenomenele de violență din școală: cadre didactice, părinți, personal specializat (consilieri, psihologi, asistenți sociali, mediatori), reprezentanți ai comunității. Pentru aceasta se poate utiliza tot metoda prin chestionar (adaptând întrebările din chestionarul pentru elevi) sau alte metode, precum interviurile individuale sau de grup. În acest fel se pot compara și verifica datele colectate de la elevi și se poate obține o imagine mai complexă asupra situațiilor de violență din școală.

Un element cheie pentru succesul acestui demers îl constituie desemnarea unei persoane/unui grup de persoane care să pregătească, să realizeze și să prezinte rezultatele acestor interviuri. Criteriile de selecție trebuie să includă, printre altele, experiența, tactul, deschiderea față de problemele școlii, imaginea pozitivă în rândul celor intervievați etc. Trebuie evitată nominalizarea unor persoane care au primit în trecut reclamații (de exemplu, un cadru didactic din școală care a fost acuzat de un părinte că a agresat un elev) sau care nu sunt suficient familiarizate cu problemele școlii (de exemplu, un cadru didactic aflat în primul an de activitate). Pentru a facilita prelucrarea datelor colectate este important să se formuleze în avans o listă cu întrebări care să fie apropiate de cele adresate elevilor și care să sensibilizeze/conștientizeze grupul țintă vizat cu privire la fenomenele de violență din școală. În [Anexa 3](#) sunt prezentate exemple de posibile liste de întrebări pentru trei grupuri țintă importante: cadre didactice, părinți și consilieri școlari.

- **Analiza de documente**

Această etapă este de cele mai multe ori ignorată în activitățile de informare cu privire la situațiile de violență din școală și din zona proximală acesteia. Cu toate acestea, există o serie de documente extrem de valoroase pe care o echipă managerială le are la dispoziție, și care pot completa informațiile colectate direct de la actorii școlii. Pe de o parte este vorba despre **documente interne**: rapoarte și caracterizări individuale ale consilierului/psihologului școlar; rapoarte/portofolii ale unor activități anterioare dedicate sau relevante pentru tema violenței; plângeri/reclamații ale părinților cu privire la acțiuni violente ale unor elevi sau

cadre didactice din școală etc. De asemenea, pot fi consultate și **documente externe** care sunt relevante în raport cu fenomenul de violență în general și violența școlară în special. Acestea constau în articole, comunicate de presă sau știri publicate în mass-media, studii, analize sau rapoarte publicate de diferite instituții relevante la nivel local, regional sau național. Analiza acestor documente poate să ofere ocazia de a trece în revistă faptele ce sunt în mod curent încadrate în violență școlară, ariile mai expuse riscului, tendințele de producere a acestor fenomene etc.

b) Prelucrarea informațiilor colectate

Efortul de a colecta informații despre fenomenele de violență dintr-o școală este unul important și consumă un volum important de resurse: umane, materiale, de timp. Pentru ca aceste resurse să fie cheltuite într-un mod eficient este nevoie ca echipa managerială să acorde o atenție deosebită prelucrării și analizei acestor informații. Fără un plan adecvat și riguros de prelucrare, volumul important de date colectate nu va putea fi suficient exploatat, existând riscul ca o parte dintre informații să rămână neanalizate.

Informațiile colectate prin interviu sunt extrem de valoroase pentru înțelegerea și interpretarea informațiilor din chestionar. Pentru a le putea analiza, este de preferat ca interviurile să fie înregistrate audio și ulterior transcrise. Pornind de la transcrieri (sau de la însemnările luate pe parcursul desfășurării interviurilor), se pot sintetiza rezultatele sub forma unui tabel în care să fie selectate ideile/opiniile importante în cazul fiecărei întrebări în parte. În [Anexa 4](#) sunt prezentate exemple de grile de prelucrare a întrebărilor din chestionarul adresat elevilor și a datelor din interviuri.

c) Dezbaterea rezultatelor investigației și definirea problemelor

Pentru a implica un număr cât mai mare de actori de la nivelul școlii în activitatea de diagnoză și de identificare a problemelor, este foarte util să se publice sub forma unui raport cele mai interesante rezultate obținute în urma investigației. Raportul ar putea cuprinde o scurtă introducere, răspunsurile la întrebările din chestionar (inclusiv reprezentarea lor grafică) și la cele din interviurile individuale sau de grup. Sinteza poate include și o secțiune de concluzii în care să fie succint prezentate situațiile îngrijorătoare pentru școală. De asemenea, este necesară organizarea de întâlniri cu diriginții pentru a discuta care sunt cele mai importante aspecte ce trebuie aduse la cunoștința elevilor și care sunt aspectele care trebuie dezbătute împreună cu aceștia.

În urma dezbaterii acestor aspecte privind starea de fapt, este posibilă realizarea ultimului pas în această etapă: formularea problemelor. Trebuie să se țină seama de faptul că structurarea și definirea problemelor privind violența solicită un timp și efort comparabil rezolvării lor. Acest fapt se explică prin gradul ridicat de complexitate al acestui fenomen, cât și datorită numărului mare de actori cheie care pot juca un rol important în desfășurarea activităților anti-violență de la nivelul școlii. De asemenea, este foarte important să se facă o grupare a problemelor definite în mod asemănător de diferite categorii de actori și, implicit, o restrângere a ariilor posibile de intervenție. Abia după cartografierea întregii varietăți de

probleme se poate realiza o ierarhie a **cauzelor** care conduc la apariția acestor probleme, cât și a **importanței** acestor probleme pentru actorii școlii (în primul rând elevii).

Elaborarea strategiei anti-volență la nivelul școlii

Strategia anti-volență sau planul de intervenție este un cadru de acțiune prin intermediul căruia se dezvoltă măsurile cele mai potrivite de control/gestionare a violenței. Acest cadru oferă o serie de avantaje precum:

- Instituționalizarea activităților de prevenire și combatere a violenței școlare;
- Formarea unei perspective coerente, unitare și predictibile a intervențiilor la nivelul școlii;
- Coordonarea activităților de prevenire cu cele de gestiune a violenței școlare;
- Cunoașterea categoriilor și necesarului de resurse pentru desfășurarea activităților anti-volență;
- Atragererea/implicarea tuturor actorilor importanți de la nivelul școlii și comunității în activitățile anti-volență;
- Identificarea intervențiilor de succes pentru grupurile țintă vizate.

Structura unei strategii anti-volență

O strategie de intervenție trebuie să ofere o prezentare în detaliu a obiectivelor urmărite, rezultatelor așteptate, activităților ce urmează a fi derulate, actorilor implicați și a responsabilităților acestora, orizontului de timp, resurselor necesare, modalităților de monitorizare și de evaluare. Obiectivele formulate trebuie să includă toate problemele formulate în diagnoză (principale și conexe) care au fost considerate de majoritatea actorilor ca fiind importante și urgente. De asemenea, trebuie să demonstreze în mod explicit modul în care obiectivele urmărite sunt în relație cu impactul așteptat.

Un obiectiv important al unei strategii eficiente trebuie să fie **prevenția** violenței. Pierre-Andre Doudin și M. Erkohen-Markus vorbesc de trei tipuri de prevenție pe care le poate asigura școala și care se completează reciproc:

- o *prevenție primară*, care se poate realiza foarte ușor de către fiecare profesor și se referă la dezvoltarea unei atitudini pozitive față de fiecare elev, exprimarea încrederii în capacitatea lui de a reuși;
- o *prevenție secundară*, ce pleacă de la faptul că școala reprezintă un post de observație privilegiat al dezvoltării intelectuale și afective a elevului, iar profesorul, printr-o observare atentă a acestuia, poate repera efectele unor violențe la care elevul a fost supus în afara mediului școlar;
- o *prevenție terțiară*, ce are în vedere sprijinul direct adus elevilor care manifestă comportamente violente; aceasta urmărește prevenirea recidivei și presupune adoptarea unor măsuri după producerea comportamentului violent.

Măsurile preventive pot fi incluse în activitățile educative și extrașcolare. De exemplu, o discuție despre diferențele dintre culturi, sisteme de credință sau respect pentru

alegerile altor oameni, fie în timpul lecției de educație civică, religie, educație fizică, ar putea constitui ea însăși o acțiune preventivă. În mod similar, activitățile extracurriculare permit elevilor să urmărească interesele și pasiunile lor, precum și să contribuie la îmbunătățirea respectului de sine și a unui climat sănătos în cadrul școlii.

Alte **obiective** pot viza:

- Însușirea și utilizarea de către cadrele didactice a tehnicilor de gestionare a comportamentelor elevilor;
- Cunoașterea și adoptarea de către elevi a unor comportamente care să-i ajute să gestioneze situațiile în care se confruntă cu comportamente agresive ale celorlalți (să ignore situațiile, să ia distanță de aceste situații, să reacționeze cu fermitate și să solicite asistența profesorilor atunci când este nevoie);
- Identificarea și evaluarea dimensiunii fenomenului de violență în școală și în mediul proxim al acesteia;
- Conștientizarea existenței problemei violenței în mediul școlar de către elevi, cadre didactice și părinți;
- Crearea unui sistem de comunicare reală și eficientă între școală, autorități și familie pentru identificarea, monitorizarea și prevenirea actelor de violență/ infracțiunilor, prin implicarea tuturor factorilor educaționali;
- Elaborarea și testarea unor instrumente de identificare, monitorizare și evaluare a fenomenelor de violență în școală, ca parte a Proiectului de Dezvoltare Instituțională (PDI);
- Implicarea actorilor de la nivelul școlii și de la nivelul comunității în derularea activităților dezvoltate în cadrul strategiei.

Activitățile reprezintă calea efectivă prin care se ajunge la realizarea obiectivelor. Recomandări privind acțiunile din cadrul strategiei:

- Planificarea a cât mai multe variante de acțiune posibile;
- Analizarea urmărilor fiecărei acțiuni și alegerea celei mai potrivite variante;
- Orientarea către acțiuni care contribuie la îndeplinirea mai multor obiective;
- Evitarea acțiunilor care se contrazic și verificarea succesiunii logice a acțiunilor.

Activitățile trebuie să se adreseze actorilor cheie de la nivelul școlii: elevi, părinți, cadre didactice, personal specializat (consilieri, psihologi, asistenți sociali, mediatori). Exemple de activități de prevenire a fenomenului de violență la nivelul unității de învățământ:

- Acțiuni de conștientizare de către elevi a efectelor negative ale violenței;
- Organizarea cu părinții a unor activități pe tema prevenirii violenței școlare, lectorate cu părinți;
- Dezvoltarea unor programe de formare a cadrelor didactice privind managementul clasei, dezvoltarea abilităților de comunicare, promovarea cooperării;
- Participarea/implicarea elevilor în proiecte care vizează reducerea violenței școlare;
- Schimbul de experiență între școli pe tematica prevenirii violenței;
- Activități extrașcolare în care să fie analizate fenomenele de violență școlară, concursuri între clase, organizarea de spectacole privind violența;

- Implicarea comitetului de părinți în organizarea unor activități de prevenire și combatere a fenomenului violenței;
- Dezbateri tematice organizate între elevi, organizarea „săptămânii toleranței”, a „săptămânii anti-violență” în școală;
- Analiza în cadrul unei dezbateri a principiilor/valorilor morale încălcate de diferite acte de violență școlară;
- Dezbaterea unor situații de violență școlară prezentate în mass-media: înțelegerea cauzelor, analiza modului în care situațiile puteau fi evitate, analiza consecințelor asupra victimelor/agresorilor;
- Realizarea unui colaj de imagini din presa scrisă care prezintă situații de violență și analiza acestora;
- Realizarea unei prezentări în Power Point care să urmărească o temă relevantă privind violența școlară;
- Organizarea de către elevii clasei a unui atelier pentru părinți pe tema „Cum așteptăm să ne sprijine familia pentru a ne simți în siguranță”.

Resursele reprezintă elemente de care este nevoie pentru atingerea obiectivelor proiectului. Cu privire la resurse, strategia trebuie să conțină formulări precise referitoare la:

- Calitatea și cantitatea resurselor necesare;
- Resursele disponibile la începutul strategiei;
- Resursele pe care se poate conta pe parcursul derulării activităților;
- Căi de atragere a unor noi resurse;
- Modul în care sunt alocate resursele.

Planificarea resurselor necesare și disponibile se face pornind de la obiectivele și planul de activități propus de strategie. În mod sistematic, pentru fiecare activitate în parte, trebuie să se estimeze care sunt resursele necesare pentru desfășurarea sa în bune condiții.

Cele mai importante categorii de resurse care trebuie avute în vedere sunt:

- **Resurse umane** - categorii de persoane implicate din cadrul școlii (elevi, cadre didactice, părinți etc.) și din exteriorul acestuia (inclusiv reprezentanți ai comunității, colaboratori, voluntari) și responsabilitățile acestora legate de strategie;
- **Resurse documentare** - sursele de documentare (legislația românească, statistici, studii, reviste de specialitate etc.);
- **Resurse materiale** - echipamente, materiale;
- **Resurse financiare** - bugetul detaliat pe categorii de cheltuieli.

Timpul este o resursă specială cu o importanță deosebită pentru reușita oricărei strategii. În graficul de timp sunt prezentate datele de la început și de sfârșit ale activităților, precum și grafice de timp intermediare, pe faze, zile, săptămâni, luni, semestre, în funcție de specificul proiectului. În general, o strategie se elaborează pentru o perioadă de 4 ani, dar termenul de aplicare, chiar dacă este menționat, este bine să nu fie „bătut în cutie” pentru că, aproape sigur, vor apărea elemente noi care vor întârzia sau, dimpotrivă, vor accelera atingerea obiectivelor urmărite. Un mod simplu prin care se poate reprezenta sub formă grafică un plan de activități pentru un an școlar este cel în care se marchează timpul alocat

fiecărei activități prezentate în strategie în casuțele unei matrice (fiecare coloană reprezintă o lună calendaristică din anul școlar).

Strategia nu este completă fără ca aceasta să cuprindă și un **plan de monitorizare și evaluare**. Datorită complexității planului de intervenție, este important să se știe în orice moment dacă strategia este pe drumul cel bun și care sunt intervențiile care trebuie corectate. Succesul sau insuccesul strategiei (realizarea sau nerealizarea obiectivelor și rezultatelor urmărite) poate fi influențat în mod direct de măsurile luate în urma proceselor de monitorizare și evaluare. Prin activitățile de monitorizare se colectează în mod regulat date privind modul de utilizare a resurselor și implicarea persoanelor responsabile de anumite activități. Este utilă gruparea activităților strategiei în câteva stadii de desfășurare/progres și realizarea unui raport de monitorizare cu privire la fiecare dintre acestea în parte.

În timpul activităților de monitorizare trebuie urmărite:

- Relația dintre obiective, impactul așteptat și activitățile desfășurate în stadiul respectiv;
- Schimbările concrete observate în urma desfășurării activităților (impactul produs prin intervenție asupra beneficiarilor direcți și indirecti, cât și asupra școlii);
- Cauzele care au condus la eventuala nerealizare a unor rezultate așteptate (de exemplu: slaba cunoaștere a inițiativei în rândul actorilor cheie; gradul scăzut de implicare al unor actori în activitățile strategiei; insuficiența resurselor; întârzierea cu care s-au desfășurat unele activități etc.);
- Ariile de intervenție viitoare din cadrul strategiei care trebuie schimbate/corectate.

Se recomandă ca echipa care monitorizează aplicarea strategiei să fie coordonată de către directorul școlii. Aspectele constatate ar trebui discutate cu întreaga echipă din școală, la sfârșitul fiecărei activități de monitorizare.

Evaluarea vizează utilizarea unei metodologii și a unui set de instrumente prin care se urmăresc:

- Rezultatele obținute în urma desfășurării tuturor activităților prevăzute în strategie;
- Schimbările concrete observate (impactul produs la finalul intervenției asupra beneficiarilor direcți și indirecti, cât și asupra școlii);
- Cauzele care au condus la eventuala nerealizare a unor rezultate așteptate;
- Ariile de intervenție pe care trebuie să le urmărească viitoarele strategii.

Ca și în cazul monitorizării, un plan de evaluare bine construit oferă tuturor celor implicați în implementarea strategiei posibilitatea de a cunoaște gradul în care obiectivele urmărite au fost atinse. Elementele unui plan de evaluare sunt: obiectivele (de ce evaluăm?); mijloacele (cum evaluăm?); grupul țintă (pe cine evaluăm?); orizontul de timp (când evaluăm?) și persoanele responsabile (cine evaluează?). Pe cât posibil, se vor utiliza aceleași instrumente/indicatori în toate etapele de evaluare (inițială, de parcurs, finală) astfel încât impactul în timp să poată fi observat/cuantificat.

Principalele criterii ale unui plan de evaluare sunt următoarele:

- **Conformitatea** - dacă ceea ce se desfășoară este în conformitate cu activitățile planificate;
- **Pertinența** – dacă activitățile sunt adecvate obiectivelor propuse;

- **Eficacitatea** - dacă activitățile conduc către rezultatele așteptate;
- **Eficiența** - dacă resursele alocate desfășurării activităților conduc la un maxim de rezultate;
- **Coerența** - dacă activitatea evaluată se află în legătură cu celelalte activități.

Atât pentru activitățile de monitorizare cât și pentru cele de evaluare trebuie utilizați indicatori prin care să se poată verifica gradul de realizare al activităților prevăzute în strategie, rezultatele obținute și impactul acestora asupra categoriilor țintă. Indicatorii sunt de două tipuri: cantitativi și calitativi.

Exemple de indicatori de realizare/performance:

- Număr de participanți;
- Număr de ore/participant
- Rata de absenteism (raportul dintre numărul total al absențelor și numărul participanților înscriși);
- Nivelul de satisfacție al participanților cu privire la activitatea la care au participat;
- Gradul de implicare în activități anti-violență organizate de școală (utilizându-se o scală de apreciere de tipul: înalt, mediu, scăzut).

Numai implementarea strategiei la nivelul școlii poate demonstra în ce măsură s-a dovedit bine elaborată. Totuși, se poate estima calitatea strategiei chiar înainte de desfășurarea propriu-zisă a activităților, dacă respectă următoarele caracteristici:

- **Adecvare** (este potrivită atingerii scopului și obiectivelor stabilite);
- **Fezabilitate** (este realistă, adaptată situației concrete și resurselor existente);
- **Economicitate** (implică un consum cât mai mic de resurse, în condițiile atingerii obiectivelor propuse);
- **Claritate și coerență în concepție** (există o relație directă între obiective, impactul așteptat și activități);
- **Claritate și coerență a intervenției** (are activități bine definite și dezvoltate în relație unele cu altele);
- **Flexibilitate** (este adaptabilă la situații noi și nu restrânge posibilitățile viitoare de acțiune);
- **Încadrare în timp** (orizontul de timp al fiecărei activități în parte este unul adecvat);
- **Viabilitate și repetabilitate** (planul poate fi menținut și adaptat atât timp cât condițiile de context nu se schimbă radical).

Cheia unei strategii bine elaborate o reprezintă activitățile de implicare și motivare a resurselor umane în prevenirea și combaterea violenței din școală cu scopul de a ameliora calitatea relațiilor și a comunicării între toate persoanele angrenate în actul educațional.

III.3 Managementul comportamental la clasă

Intervenția eficientă pentru stoparea comportamentelor agresive în contextul clasei concomitent cu învățarea unor alternative comportamentale adecvate și acceptate social, presupune parcurgerea mai multor etape:

- Observarea comportamentului elevilor;
- Operaționalizarea comportamentului agresiv (etichetă lingvistică ce desemnează o clasă de comportamente);
- Monitorizarea și înregistrarea obiectivă a datelor;
- Analiza funcțională a comportamentelor înregistrate;
- Construirea ipotezei de lucru pentru modificarea comportamentală;
- Selectarea tehnicilor de modificare comportamentală;
- Implementarea planului de intervenție;
- Monitorizarea continuă a comportamentelor pentru verificarea validității ipotezei de lucru și evaluarea planului de intervenție (dacă comportamentele agresive urmărite se mențin, scad sau cresc ca frecvență în timpul intervenției).

Observarea comportamentelor agresive ale elevilor presupune observarea lor în contexte școlare diferite (în timpul orelor, în contexte mai puțin structurate - pe holuri, în curtea școlii, în excursii etc.). Trebuie identificate comportamentele care semnalează o potențială escaladare a agresivității. Unii elevi folosesc comportamentele agresive în încercarea de a schimba condițiile negative din mediu sau pentru a obține atenție. Aceste comportamente însoțesc un lanț de evenimente sau stadii până ajung la agresivitatea manifestă. Sarcina profesorului este de a recunoaște lanțul de evenimente și de a interveni în stadiul incipient pentru a putea preveni escaladarea agresivității.

Operaționalizarea comportamentului agresiv

Comportamentul reprezintă tot ceea ce facem, incluzând atât aspectele pozitive cât și pe cele negative sau neutre. În viața de zi cu zi, când ne referim la comportamentul celorlalți, vorbim în termeni de etichete, spunând despre un copil că este agresiv, sociabil, ordonat. A fi agresiv este o etichetă lingvistică ce însumează mai multe comportamente specifice (exemple: împinge colegii care-i stau în față, înjură, lovește, pune piedică, trage de păr, scuipă, tachinează etc). Pentru a spune despre un copil că este agresiv este nevoie să-l observăm în toate momentele sale de viață, lucru care nu este posibil. Pe baza unor observații limitate la contextul clasei, generalizăm un comportament și la celelalte aspecte din viața lui. Un lucru foarte important de subliniat este că comportamentele noastre variază în funcție de context. Astfel, un copil poate manifesta comportamente agresive acasă dar nu la școală sau invers. Acest lucru se întâmplă deoarece comportamentul nostru este influențat de mediul în care trăim și de consecințele pe care le are.

Pentru a face o intervenție de calitate este nevoie să operaționalizăm etichetele, adică să le descriem în comportamente specifice. Etichetele pot fi folosite pentru a denumi o clasă

de comportamente, dar aceste comportamente trebuie identificate și descrise specific atunci când se dorește modificarea lor. Etichetele aplicate elevului în urma observării mai multor comportamente devin o etichetă pentru persoană. Exemplu: elevul obraznic (etichetă ce desemnează elevul la care au fost observate următoarele comportamente: răspunde neîntrebat, ironizează profesorul, încalcă regulile casei, lovește colegii).

Beneficii aduse de definirea concretă a comportamentelor în procesul de gestionare a problemelor de agresivitate:

- Comportamentele sunt obiective și măsurabile. Mai multe persoane care observă aceeași situație, pot înregistra și pot fi de acord în legătură cu apariția comportamentului problematic și caracteristicile lui: frecvență, durată, intensitate, latență. Acest aspect reduce ambiguitatea situației, divergențele de opinie dintre profesori sau dintre profesori și părinți.
- Identificarea și descrierea specifică a unui comportament permit identificarea cauzelor comportamentului și construirea unei strategii de intervenție pentru modificarea lui și ameliorarea problemei de disciplină. Observarea și descrierea comportamentului agresiv al copilului sunt obiective atunci când se consemnează doar faptele, fără inferențele și concluziile persoanelor care le observă.
- Identificarea specifică a comportamentelor problematice permite menținerea relației pozitive dintre elev și profesor, deoarece permite distincția între comportament și persoană; ceea ce reprezintă o problemă este comportamentul și nu persoana care l-a produs. Exemplu: un copil „problemă” nu mai reprezintă o problemă pentru profesor atunci când își face temele, răspunde corect la întrebări, răspunde doar când este numit, adică atunci când nu mai are comportamentele nedorite.

Când apar comportamente problematice în clasă, comportamentul profesorului este decisiv pentru menținerea situației sub control. Este important ca profesorul să știe ce comportament să aleagă ca răspuns la o situație problematică. Walker, Colvin & Ramsey (1995) prezintă următoarele **strategii de gestionare a comportamentelor agresive de către profesori**:

- Vorbiți cu elevul în privat și folosiți un ton calm. Mergeți cu elevul într-un loc în afara clasei unde puteți să aveți o discuție calmă și în privat. Evitați admonestările publice și amenințările. Adresați-vă elevului cu respect. Evitați tonul rece și autoritar. Discuțiile, amenințările, certurile în fața clasei au rolul de a intensifica comportamentele agresive.
- Evitați utilizarea unui limbaj corporal negativ (arătarea cu degetul, fixarea cu privirea).
- Evitați luptele de putere. Nu este recomandată intrarea în discuții de genul „nu vreau eu”, sau „vei face așa cum vreau eu”.
- Stabiliți un contact vizual cu copilul când vorbiți cu el. Dacă el stă jos, așezați-vă lângă el să fiți la același nivel. Evitați să vorbiți de deasupra lui sau peste el ca să nu se simtă intimidat.
- Finalizați discuția dacă problemele încep să se intensifice. Plecați de lângă copil și folosiți regulamentul și procedurile școlare de urgență.
- Nu permiteți și nu încurajați elevul să își descarce agresivitatea pe obiectele din jur. Practica ne arată că această strategie încurajează agresivitatea.
- Complimentați și lăudați cooperarea imediat, în orice situație în care ea apare.

Sanționarea actelor de violență

În multitudinea de preocupări, cadrele didactice trebuie să găsească timpul necesar pentru a identifica și sancționa orice act de violență, lucru extrem de important atât pentru victime cât și pentru agresori. Agresorii primesc un mesaj încurajator de fiecare dată când comit un act de violență față de un coleg/profesor și nu primesc nicio sancțiune. Comportamentul deviant este întărit, limita este împinsă data viitoare mai departe, consecințele se agravează. Sunt necesare însă îndeplinirea unor condiții pentru a putea realiza acest lucru, printre care:

- Cunoașterea în detaliu a incidentului (atât din perspectiva celor implicați direct cât și, eventual, a unor persoane neutre care au fost de față);
- Existența la nivelul școlii a unei scale de sancțiuni elaborată în colaborare de conducerea școlii, profesori și părinți, care să se refere la un număr cât mai ridicat de situații posibile;
- Intervenția într-un interval de timp adecvat.

Fiecare intervenție trebuie să țină seama de o serie de principii, printre care:

- Comunicarea/justificarea sancțiunilor și evaluarea consecințelor produse asupra celor sancționați;
- Aplicarea egală, fără excepție, a regulamentului școlar în cazul tuturor elevilor, inclusiv a celor cu o „imagine” bună în rândul cadrelor didactice;
- Analiza detaliată a situațiilor de recidivă, în special în cazurile în care incidentele sunt de o gravitate mai ridicată (cauze, factori agravanți etc.)

IV. Violența online (cyberbullying)

IV.1 Ce este cyberbullying?

Răspândirea de zvonuri și hărțuirea (în engleză, *cyberbullying*) nu reprezintă o noutate. Copiii au găsit întotdeauna modalități de a fi răutăcioși unii cu ceilalți. Iar calculatoarele, telefoanele mobile și tehnologiile digitale fac hărțuirea mai ușoară și mai răspândită. Astăzi, copiii folosesc telefoanele mobile și calculatoarele pentru a răni, umili și hărțui alți copii, iar acest lucru începe la vârste mai mici. Hărțuirea online reprezintă trimiterea sau postarea de mesaje, imagini sau filme dăunătoare și răutăcioase despre altcineva folosind internetul, telefoanele mobile sau alte tehnologii digitale. E vorba despre copii care jignesc sau care spun lucruri urâte despre alți copii, care amenință sau care fac alți copii să se simtă stânjeniți sau speriați.

Accesul tot mai ușor al copiilor la tehnologiile digitale a creat mai multe moduri de comunicare - atât în sens pozitiv, cât și negativ. Deși hărțuirea este asociată de obicei cu vârsta adolescenței, există tot mai multe cazuri de copii de vârste mai mici. Hărțuirea online este deosebit de periculoasă mai ales pentru că este constantă, publică și greu de evitat de către victime. Poate avea loc oricând – la școală sau acasă – și poate implica grupuri mari de copii. Faptul că anonimul îi face pe copii mai îndrăzneți și că aceștia doresc să fie percepuți ca „șmecheri” (cool) poate face ca un copil care nu ar spune niciodată ceva rău altui copil față în față, să se dea mare în fața altor copii recurgând la hărțuirea online. Copiii mai mici pot hărțui alți copii pentru a atrage atenția, crezând că astfel vor deveni populari sau vrând să pară duri și să-i facă pe alții să se teamă de ei. Cum hărțuirea are loc online, aceasta poate fi ușor trecută cu vederea de către părinți și profesori.

Hărțuirea online este un fenomen tot mai întâlnit în rândul copiilor de vârste mici. Aceștia încep să comunice online în aceeași perioadă în care explorează modalități de a testa reacțiile celor din jur. De exemplu, copiii care trimit un mesaj răutăcios e posibil să nu înțeleagă pe deplin modul în care alt copil va reacționa la mesajul respectiv. Mai mult, informațiile dăunătoare postate online sunt extrem de dificil de prevenit sau de îndepărtat și pot fi văzute de către oricine. Aceste lucruri se petrec de obicei atunci când adulții nu sunt prezenți, așa încât părinții și profesorii descoperă de multe ori doar efectele hărțuirii: anxietatea sau depresia victimelor.

Prin **cyberbullying** înțelegem diferite forme de abuz psihologic comis prin acte de hărțuire transmise prin tehnologiile de informare și comunicare, cum ar fi internetul, telefonul mobil sau rețelele de tip wireless ori bluetooth. Acestea sunt acte de violență și se fac în scopul amenințării, intimidării sau insultării victimelor. Ele au un caracter repetitiv, putând fi comise atât de către indivizi cât și de grupuri de persoane. De exemplu:

- parodiarea, ofensarea repetată a unei persoane, folosind cuvinte batjocoritoare, porecle obscene, imagini umilitoare, transmise prin intermediul internetului;

- ridiculizarea unui copil prin crearea unui profil sau blog în care apar informații false sau jignitoare, fotografii transformate cu caracter ofensator;
- folosirea abuzivă și ofensatoare a tagului, în special în rețelele sociale etc.; (identificarea unei persoane într-o anumită poză sau postare);
- excluderea cu rea-voință a unei persoane dintr-un grup sau o comunitate online;
- publicarea unor filme sau fotografii private ale unei persoane fără consimțământul ei;
- furtul de parole pentru a avea acces la corespondența personală și a transmite în numele victimei mesaje compromițătoare;
- trimiterea intențională a unui mesaj virusat.

Termenul a fost lansat de Bill Belsey, specialist canadian în educație, definindu-l astfel: „*Cyberbullying implică utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale pentru a sprijini un comportament deliberat, repetat și ostil desfășurat de către un individ sau grup, care este destinat să aducă prejudicii altor persoane.*”

Hărțuirea online/hărțuirea offline

Deși par la prima vedere similare, hărțuirea online poate înregistra o gravitate mai mare în comparație cu hărțuirea față în față. Agresorul profită de relativa situație de anonimată pe internet, săvârșind acțiuni pe care nu le-ar fi comis altfel. Superioritatea lui asupra victimei nu e de natură fizică, ci tehnică, mult mai facil de exploatat. În plus, agresorul subestimează efectele, considerând acțiunile lui o simplă distracție. Informațiile postate online persistă, existența lor fiind relativ permanentă, dificil de eliminat, uneori imposibil. Abuzul are un puternic caracter invaziv, cu impact negativ asupra întregii vieți personale a victimei, la școală sau acasă, online sau offline, cu o răspândire greu de controlat.

Semne ale hărțuirii online

Având în vedere aspectele specifice hărțuirii online, incidentele de acest tip trebuie tratate rapid și cu mare seriozitate. Cadrele didactice au un rol crucial în depistarea semnelor potențiale de cyberbullying, cu atât mai mult cu cât elevii sunt refractari raportării abuzurilor suferite. Aceste semne pot fi:

- scăderea bruscă a performanțelor școlare și a implicării lui la oră;
- absenteism sau evitarea activităților extracurriculare;
- neparticiparea la dezbaterile organizate în școală;
- decizii drastice, de exemplu, renunțarea la un sport practicat de mulți ani;
- autopercepție negativă, depresie, anxietate, nervozitate;
- gânduri suicidale (la exprimarea lor, educatorii trebuie să anunțe imediat părinții și psihologul școlar).

Rolul școlii în prevenirea și eliminarea hărțuirii online

Întrucât școala a căpătat în secolul XXI un rol semnificativ în educația digitală, ea devine responsabilă pentru dezvoltarea unei culturi a protecției elevilor împotriva violenței de orice fel, fizice ori online. În acest sens, școlile sunt încurajate să-și dezvolte propriul plan anti-cyberbullying care să includă acțiuni de informare pentru prevenirea actelor de agresiune online și proceduri de depistare și eliminare a situațiilor de hărțuire comise între elevi. Acest proces trebuie să aibă la bază participarea copiilor, în mod activ și relevant, în toate etapele lui, de la concepere la implementare. Generic, un plan anti-cyberbullying trebuie să conțină următoarele strategii de creare a unor relații prietenoase și lipsite de violență între elevi:

- suport emoțional și protecție acordată victimelor;
- încurajarea celorlalți elevi să acorde sprijin victimelor;
- organizarea de discuții libere, dezbateri între elevi, educatori și părinți privind utilizarea TIC;
- asistență acordată agresorilor pentru a înțelege efectele negative ale acțiunilor lor;
- implicarea părinților.

Deși apar derapaje în utilizarea internetului de către copii, nu este deloc indicat să se interzică accesul la Internet pentru evitarea absolută a problemelor. Internetul rămâne un instrument formidabil care îmbogățește universul copiilor și tinerilor. E-mailul, telefoanele mobile, rețelele de socializare (pentru adolescenți) au devenit căi naturale de dezvoltare și creare de relații sociale. A nu avea acces la comunicarea online este echivalent cu a plasa copilul într-o izolare totală, ceea ce reprezintă pentru acesta o sancțiune inutilă și imposibil de acceptat. De altfel, hărțuirea, amenințarea, insultele nu sunt fenomene noi, ele persistă în relațiile dintre oameni, căpătând doar forme noi de exprimare prin intermediul tehnologiilor moderne. Dacă școlile vor privi problema hărțuirii online în contextul mai larg al efortului de prevenire și eliminare a violenței din mediul școlar, prin educarea copiilor și tinerilor să folosească în siguranță și adecvat internetul, întreaga comunitate a cadrelor didactice, elevilor și părinților vor beneficia din plin de rezultatele pozitive ale acestei viziuni.

IV.2 Acțiuni de prevenire în școală a hărțuirii online

A. La nivelul școlii

- Integrarea problematicii hărțuirii/intimidării online în politica globală a școlilor de prevenire și eliminare a violenței de orice fel din mediul școlar;
- Sensibilizarea cadrelor didactice cu privire la fenomenul violenței online;
Mulți dintre educatori consideră că nu se poate face nimic deoarece actele de hărțuire sau amenințare au loc în afara orelor lor de clasă.
- Implicarea părinților prin organizarea de informări periodice privind fenomenul de cyberbullying, insistând asupra faptului că responsabilitatea parentală acoperă și comportamentul online al copiilor lor;
- Informarea părinților și elevilor că violența online nu este tolerată în școală și încurajarea lor de a semnală orice incident;
- Stabilirea unui set de reguli de folosire în timpul orelor de curs a dispozitivelor mobile ori a calculatoarelor și afișarea permanentă în incinta școlii;
- Organizarea unui punct de contact (offline sau online) accesibil elevilor și părinților pentru semnalarea cazurilor de violență online;
- Asigurarea expertizei necesare pentru abordarea acestei problematice în cadrul școlii prin desemnarea unui coordonator al acestui program care să aibă pregătirea profesională necesară și care să inspire încredere atât elevilor, cât și părinților;
- Implicarea activă a victimelor și agresorilor în acțiunile de prevenire a violenței online și/sau de promovare a Netichetei (comportamentul online corect); având în vedere trecutul lor, ei vor fi cei mai în măsură să explice ce presupune cyberbullying și să propună, în consecință, cele mai adecvate măsuri de prevenire și eliminare;
- Verificarea periodică a soluțiilor de securizare a rețelei informatice din școală și supravegherea elevilor în laboratorul de informatică;
- Verificarea cu atenție a fotografiilor postate pe site-ul/portalul școlii; în principiu, părinții trebuie să-și dea acordul explicit dacă este vorba despre fotografii în care copiii lor pot fi recunoscuți cu ușurință.

B. La nivelul clasei

- Păstrarea unei ambianțe pozitive la clasă, descurajarea oricărui tip de violență, fizică, verbală sau emoțională, încurajarea comportamentelor pozitive și stimularea participării active a elevilor, individual sau în echipe, în organizarea și derularea activităților; astfel, se obține un climat de încredere, propice dezbaterilor deschise privind beneficiile și riscurile internetului;
- Abordarea discuțiilor cu privire la activitățile elevilor online într-o manieră pozitivă prin discuții cu elevii despre ceea ce este permis și ceea ce este interzis pe internet sau pe telefonul mobil, urmată de elaborarea, împreună cu elevii, a unei convenții de bună purtare online, sau propria Netichetă (reguli de comportament online).
- Conștientizarea elevilor cu privire la responsabilitatea pentru actele lor

Elevii trebuie îndrumați să înțeleagă repercusiunile hărțuirii asupra victimelor și să descrie consecințele potențiale ale atitudinii lor. Trebuie să li se explice de către profesori că aceste comportamente sunt sancționate de lege și pot avea consecințe serioase asupra autorilor: trimiterea de mesaje de discriminare sau care conțin insulte pe motive etnice, de origine socială, sex etc., furtul/dezvăluirea de parole, însușirea identității altei persoane, piratarea calculatoarelor, postarea de fotografii sau filme ofensatoare și altele.

C. Pentru victimele hărțuirii online

Profesorii trebuie să fie atenți la schimbările comportamentale ale unora dintre elevi. E posibil ca acestea să fie rezultatul unor agresiuni online comise de alți elevi. Plângerile făcute de victime trebuie ascultate cu seriozitate și înțelegere și să nu li se promită că problema lor se va rezolva rapid. Actele de hărțuire sunt deseori deosebit de complexe, la realizarea lor participând uneori mai multe persoane. Elevii-victime ale hărțuirii online trebuie sfătuiți să nu reacționeze la e-mailurile sau la mesajele jignitoare. Agresorii vor fi satisfăcuți că li se răspunde și vor escalada abuzurile.

Victimele trebuie să blocheze e-mailurile sau SMS-urile ofensatoare sau să-și creeze o nouă adresă de e-mail sau un nou cont de utilizator. Dacă este vorba despre un chat public sau un cont pe o rețea de socializare, să utilizeze setările de confidențialitate ale contului respectiv sau să se adreseze moderatorului pentru a bloca agresorul. Totodată, elevii ar trebui să păstreze (prin salvare de pagină ori fișier, sau captură de ecran) orice mesaj, comentariu, secvență audio sau video pe care agresorul le-a postat. Dacă actele de hărțuire nu încetează și au un caracter de amenințare pentru copil sau îi provoacă o stare de frică și insecuritate, trebuie să fie informați părinții și sfătuiți să facă plângere la Secția de Poliția din perimetrul școlii sau din cartierul în care locuiește elevul. În orice situație, victimele trebuie informate asupra existenței serviciilor de consiliere și protecție oferite prin intermediul programului Sigur.info coordonat de organizația Salvați Copiii.

D. Față de autorii actelor de hărțuire

Agresorilor li se comunică faptul că nu este permis comportamentul lor și trebuie să înceteze imediat orice acte reprobabile. Hărțuirea este considerată de către agresor doar o simplă farsă, fără să înțeleagă că actele lui fac foarte mult rău și fără să știe că uneori acestea sunt sancționate legal. Nu va fi pedepsit imediat, dar i se va atrage atenția asupra responsabilității lui. Prin întrebări de tipul „Cum ai reacționa dacă ți s-ar întâmpla ție acest lucru?” sau „Ai putea să-i adresezi aceleași cuvinte colegului tău dacă s-ar afla aici?”, el va fi pus în situația de a înțelege consecințele actelor lui. Împreună cu consilierul școlar se vor stabili pașii următori pentru a preveni comportamente similare din partea agresorului. Părinții vor fi puși la curent cu actele copilului lor.

IV.3 Rolul familiei în prevenirea hărțuirii online

Părinții pot fi de ajutor conștientizând această problemă, învățând să identifice semnele hărțuirii online și ajutându-i pe copii să învețe să fie respectuoși cu ceilalți copii în mediul online. Discutând cu copiii, îi vor pune în situația de a reflecta la faptul că în mediul online este mai ușor să spui lucruri pe care nu le-ai spune cuiva personal și că acest lucru poate reprezenta uneori un avantaj iar alteori o problemă. Părinții trebuie să sublinieze că este important ca ei să le ia apărarea celor din jur atât online cât și în viața de zi cu zi și să-i învețe cum pot să-și sprijine prietenii care sunt hărțuiți și cum să aducă la cunoștința adulților de încredere (părinți, educatori, profesori, consilieri școlari) comportamentele negative la care asistă online.

Sfaturi pentru părinți

Limitați socializarea online. Fiindcă riscul de hărțuire este mai mare pe site-urile unde copiii pot comunica direct, evitați site-urile care oferă acces la chat deschis și căutați-le pe acelea care oferă opțiuni de filtrare și moderare a mesajelor.

Explicați elementele de bază ale unui comportament adecvat pe internet. Reamintiți copiilor că atunci când sunt răi, mint sau când dezvăluie secrete, rănesc pe ceilalți atât în mediul online cât și în viața reală. Nu uitați să vă lăudați copilul când acesta se comportă adecvat.

Reamintiți-le copiilor să nu-și dezvăluie parolele prietenilor lor. O formă des întâlnită de hărțuire online apare atunci când copiii își dezvăluie parolele, se conectează pe conturile altor copii și se dau drept copiii respectivi. Copiii se pot proteja conștientizând faptul că parolele sunt strict secrete și că acestea pot fi spuse doar părinților.

Asigurați-vă că cei mici spun ce li se întâmplă (chiar dacă persoana căreia îi spun nu sunteți dumneavoastră). Copiii trebuie să le spună părinților, profesorilor sau altor adulți de încredere dacă sunt hărțuiți online. Explicați-le copiilor că nu înseamnă că părăsesc, ci că își apără dreptul de a fi protejați.

Oferiți-le sfaturi despre cum să reacționeze când sunt hărțuiți. Deși ar putea fi tentați să facă acest lucru, copiii nu trebuie să se răzbune niciodată pe cei care-i hărțuiesc. Ei pot rupe cercul vicios al hărțuirii, nereacționând agresiv. În schimb, copiii trebuie să adune toate dovezile de hărțuire (e-mailuri, imagini, mesaje etc.) și să nu le ștergă.

Stabiliți sancțiuni pentru hărțuirea online. În cazul în care copilul dumneavoastră este rău cu alt copil sau îl umilește, îi puteți refuza accesul la telefonul mobil sau la computer. Discutați cu el faptul că trebuie să fie respectuos cu ceilalți copii.

IV.4 Rețelele sociale și protecția datelor personale

Rețelele sociale online au devenit populare în 2003, o dată cu lansarea unor site-uri ca Friendster, MySpace sau LinkedIn. Astăzi, din ce în ce mai multe rețele sociale sunt create pe internet. Majoritatea funcționează ca spații online generale, fără să urmărească un anumit domeniu de interes, și pun laolaltă adolescenți și adulți, oameni obișnuiți și figuri publice, profesioniști și amatori. Dar ele pot deveni și adevărate „cluburi private” care se specializează și se adresează unor zone de interes specifice: comunități comerciale, științifice, culturale sau artistice, partide politice, organizații profesionale, divertisment etc.

Cele mai răspândite rețele de socializare:

Facebook este o rețea de socializare creată de către Mark Zuckerberg în 2004 pentru a oferi posibilitatea de a contacta persoane apropiate, dar și persoane încă necunoscute. În acest moment, Facebook este cea mai răspândită rețea de socializare din lume, atingând 2,83 miliarde de utilizatori activi. Dintre utilizatori, mai mult de jumătate se conectează de pe dispozitivele mobile. Utilizatorii pot intra în această rețea din orice loc unde există acces la internet pe baza unei parole stabilite inițial odată cu completarea formularului de înscriere. În România, Facebook este cea mai populară rețea de socializare, cu 9,6 milioane de conturi de utilizatori activi.

LinkedIn reprezintă o rețea cu scop profesional: pune în legătură profesioniști din întreaga lume, pentru a le spori productivitatea și reușitele. Momentan, are peste 750 de milioane de membri în peste 200 de țări și teritorii.

Twitter a fost lansat în 2007 și a ajuns să fie utilizat pe scară largă, atât pentru comunicare interpersonală cât și pentru comunicare de marketing. În prezent are 397 milioane de utilizatori.

Instagram a fost creat în 2010 de Kevin Systrom și Mike Krieger, iar în aprilie 2012 a fost achiziționat de Facebook. Serviciul a câștigat popularitate rapid, ajungând la 1,38 miliarde de utilizatori. Instagram este un serviciu online de photo-sharing, video-sharing și rețea socială care oferă utilizatorilor posibilitatea să încarce poze și videoclipuri.

TikTok este o rețea de socializare chineză care s-a impus extrem de bine mai ales în rândul tinerilor. Are 732 milioane de utilizatori.

Protecția datelor cu aspect personal

Cea mai importantă problemă pe care o ridică utilizarea rețelelor sociale o reprezintă protecția datelor cu caracter personal. Respectul pentru viața privată și protecția datelor cu caracter personal sunt două elemente esențiale în societatea contemporană bazată pe utilizarea tehnologiilor moderne de informare și comunicare. Deși nenumărate coduri etice și dispoziții legale garantează respectul pentru informațiile personale, în mediul online acest lucru e mai dificil. Orice informație postată online va rămâne accesibilă, cel mai probabil pentru totdeauna. Din acest motiv, este foarte important să fie acordată o atenție sporită, atât de către

copii cât și de către adulți, momentului în care se comunică online elemente de identitate, prin email, mesaje sau pe rețelele sociale. Copiilor trebuie să li se explice ce informații reprezintă date cu caracter personal, când acestea pot fi sau nu transmise, care sunt situațiile când ele nu vor fi niciodată dezvăluite și ce consecințe există când nu respectăm regulile de protecție a informațiilor confidențiale.

Datele personale sunt datele proprii unei persoane, folosite pentru identificarea acesteia și care au un caracter privat: nume și prenume, codul numeric personal, data nașterii, adresa fizică sau electronică, numerele de telefon, naționalitatea, limba, sexul, contul bancar, amprente, înregistrarea vocii, fotografii, adresa IP, școala și clasa din care fac parte, programul familiei etc. Datele personale permit identificarea unei persoane fie direct, fie prin alăturarea mai multor elemente de informație.

Într-o lume în care informația capătă o valoare din ce în ce mai mare, datele personale devin o monedă de schimb, mai ales prin intermediul rețelelor de socializare. Iar în grupul țintă al celor interesați de colectarea acestor informații sunt incluși și copiii, și în mod special, adolescenții și tinerii, mai vulnerabili la tentativele de obținere frauduloasă a datelor personale prin intermediul internetului. Companiile care dețin rețelele de socializare s-au specializat în colectarea de informații, pentru o publicitate mai bine țintită în funcție de particularitățile utilizatorilor. De asemenea, numărul site-urilor piratate (false) e în creștere, creând un pericol serios la adresa securității datelor postate online. Imaginile încărcate pe diferite site-uri sau rețele de socializare pot fi preluate cu ușurință, iar dacă acestea conțin elemente clare de identificare a domiciliului sau programului familiei, situația devine gravă atât pentru copil cât și pentru membrii familiei. Fotografiile compromițătoare se pot transforma în viitor în obstacole la angajare sau vor afecta imaginea publică a tânărului. Nu în ultimul rând, folosirea fără discernământ a datelor bancare pentru achiziționarea online de bunuri sau servicii reprezintă o amenințare serioasă la adresa securității financiare a familiei.

Pentru părinți și educatori devine important să aducă în discuție cu copiii chestiunea informațiilor pe care ei le-au postat online sau sunt tentați să le folosească în activitatea lor digitală. Modul în care aceste date sunt obținute și prelucrate, scopurile pentru care ele sunt colectate, riscurile postării datelor confidențiale sunt câteva dintre subiectele de dezbateră care se pot organiza în cadrul școlii. Explicațiile clare și exemplele oferite chiar din experiența lor directă îi pot ajuta să adopte un comportament preventiv pentru o mai bună protecție a datelor și imaginii lor personale.

Informațiile cu caracter personal pot fi colectate sub diferite forme, voluntar sau ca o condiție de acces la un joc, site sau o comunitate online.

Date oferite voluntar:

- Navigarea online presupune întotdeauna un schimb de date digitale între calculatorul utilizatorului și serverul pe care se află site-ul accesat, iar aceste date conțin un cod unic de identificare a calculatorului utilizatorului (IP), care permite identificarea abonatului, a adresei fizice a acestuia.

- Informațiile postate pe site-urile de socializare (Facebook), forumuri, prin text, imagini sau filme. Dacă setările de confidențialitate nu sunt setate corespunzător, fiind pe modul „public”, orice utilizator activ pe acea rețea va avea acces la toate informațiile postate. Dacă este permis accesul prietenilor la toate datele proprii, informațiile postate vor deveni accesibile și altor persoane, necunoscute copilului și prietene a prietenilor acestuia.
- Informațiile personale introduse în formularele de înscriere care nu reprezintă o obligație pentru utilizator.

Date transmise pentru îndeplinirea unor condiții de acces

- Pentru crearea unei adrese de e-mail sau a unui cont pe o rețea de socializare;
- La înscrierea pe un site cu jocuri sau pe un forum de discuții, când le sunt solicitate adresa de e-mail, numele și prenumele, numele de utilizator, adresa, număr de telefon etc.;
- Când, pentru descărcarea unei sonerii de apel pentru telefonul mobil, a unei melodii, imagini sau joc, le sunt solicitate e-mailul sau numărul de telefon;
- În procesul navigării, istoricul acțiunilor copilului este înregistrat în fișiere de mici dimensiuni numite „cookie(s)”, care pot servi la cunoașterea comportamentului online și direcționarea mesajelor publicitare în funcție de acest parametru;
- Comentariile făcute pe blog-uri, schimbarea statusului sau postarea unei fotografii pe contul propriu, numele utilizatorului, vor fi asociate conținutului accesat prin căutarea pe Google, mai ales dacă setările de confidențialitate nu sunt atent controlate.

Comportamentul online al adolescenților

Nimeni nu este de acord cu dezvăluirea datelor personale necunoscuților sau expunerea lor publică. Nici copiii nu ar accepta așa ceva. Însă, aflați în fața monitoarelor, mulți dintre adolescenți acceptă cu ușurință furnizarea detaliilor privind identitatea lor sau a familiei pentru a-și crea rapid o adresă de e-mail, pentru participarea la un concurs online sau pentru a intra în posesia unui cadou. De asemenea, adolescenții și tinerii cu conturi pe rețelele de socializare au tendința de a posta o multitudine de informații cu caracter personal.

Sfaturi pentru a-i ajuta pe elevii adolescenți să rămână vigilenți atunci când, folosind Internetul, li se cer informații personale:

- Elevii sunt invitați să tasteze pe motorul de căutare Google numele unora dintre ei pentru a vedea câte informații și imagini se pot obține cu privire la persoana lor.
- Pe baza exercițiului de mai sus, se cere elevilor să reflecteze la întrebările următoare: Își doresc ca aceste informații să fie accesibile tuturor? Profesorii pot afla aceste lucruri despre ei? Dar un viitor angajator?
- Se organizează o mică dezbatere cu elevii pornind de la întrebarea „Ce date sunt strict confidențiale? Dar care nu sunt?”

Consimțământul părinților

Pentru oricare dintre situațiile de mai jos, copiii trebuie învățați să ceară consimțământul părinților:

- Dezvăluirea numelui și adresa copilului unei persoane necunoscute, de exemplu, ca parte a termenelor și condițiilor de participare la o competiție;
- Folosirea elementelor de identitate pentru scopuri publicitare;
- Postarea imaginii copilului pe un website public;
- Colectarea de date personale aparținând membrilor familiei sau prietenilor. Fac excepție datele de contact ale părinților cerute pentru obținerea consimțământului.

Siguranța copiilor pe Facebook

Facebook este o enormă rețea socială, accesibilă gratuit, care are aproape 3 miliarde de utilizatori din întreaga lume. Pentru a utiliza Facebook, trebuie creat un cont folosind adresa de email și introducând date ca numele, genul, data nașterii. Se crează în acest fel o pagină de profil care se poate completa cu informații, răspunzând la diverse întrebări standard din formularele Facebook. Întrebările sunt menite să ajute utilizatorul să-și creeze conexiuni cu persoane (numite „Prietenii”), afișând interesele utilizatorului, cum ar fi cărțile sau filmele preferate. Facebook nu este menit să fie folosit de persoanele sub 13 ani, dar nu este dificil de creat un profil de cei sub această vârstă. Orice profil care contravine politicilor Facebook, inclusiv cele create cu date false, vor fi suspendate sau șterse de către Facebook. Pe lângă afișarea informațiilor de profil și a intereselor, Facebook permite unui utilizator să facă multe alte lucruri, cum ar fi să posteze statusuri, prin care spune celorlalți unde este și ce face, poate să se joace jocuri, să vorbească pe chat, să comenteze pe profilurile altor persoane și multe altele. Nici măcar nu e nevoie să aibă un computer la îndemână ca să își verifice și să își updateze pagina de Facebook, poate să facă acest lucru de pe telefonul mobil sau de pe alt dispozitiv mobil.

Tinerii sunt încântați de Facebook. În schimb, părinții aud multe lucruri negative despre el. Într-adevăr, Facebook are partea lui de poze deochiate, schimburi de replici tăioase și chiar certuri care se extind în viața reală, dar Facebook este o modalitate excelentă pentru copii să comunice cu prietenii, să își dezvăluie interesele și să se distreze. Adolescenții simt o mare presiune socială să folosească Facebook-ul și, dacă el este folosit într-un mod responsabil, poate reprezenta un instrument util și distractiv prin care tinerii să păstreze legătura cu prietenii lor. Din păcate, copiii pot fi nemiloși uneori și nu se vor da în lături de la a folosi orice instrument să rănească, să hărțuiască sau să facă de rușine pe altcineva. Părinții aud de multe ori povești despre adolescenți care folosesc Facebook-ul în mod greșit și devin îngrijorați pentru copiii lor care ar putea să ajungă mult prea preocupați de micile neînțelegeri care se iscă în lumea virtuală. Lucrul pe care părinții trebuie să îl aibă în vedere este că nu acest website este o problemă, ci că depinde foarte mult de felul în care el este folosit. De aceea este foarte important să se discute cu tinerii și copiii despre comportamentul responsabil pe internet.

Există foarte multe alte aspecte care țin de siguranța și confidențialitatea pe internet de care copiii trebuie să fie conștienți. Copiii își pot posta locația lor fizică, spunând unde sunt și invitându-și prietenii să li se alăture. Chiar și prietenii care nu au Facebook pot fi marcați (tag) într-o locație. Această opțiune ar trebui dezactivată în cazul copiilor.

Facebook poate, de asemenea, să expună copiii la comentarii nedorite atât din partea prietenilor, cât și din partea unor persoane necunoscute. Acestea se pot transforma în dispute care se infiltrează și în viața reală a copiilor și îi afectează, creându-le stări de tensiune. Poate cea mai spinoasă problemă o reprezintă pozele, gândurile sau sentimentele care, odată expuse, nu mai sunt sub controlul copilului. Adolescenții care folosesc Facebook creează o amprentă digitală care poate rămâne online o lungă perioadă de timp și având în vedere impulsivitatea adolescenților, ei pot să facă sau să spună lucruri pe Facebook pe care să le regrete mai apoi. Este foarte ușor pentru alți prieteni să dea mai departe orice conținut postat de un adolescent – chiar și conversațiile. Ceea ce poate părea amuzant într-un anumit moment, poate, de asemenea, să afecteze viața personală și profesională mai târziu.

Setări de confidențialitate pe Facebook

Pe Facebook, numele și poza de profil sunt întotdeauna vizibile public. Acest lucru înseamnă că alți utilizatori Facebook pot vedea aceste informații atunci când ajung pe pagina unui anumit utilizator. Persoanele care pot vedea informațiile personale, care pot scrie pe profilul unui utilizator, pot fi limitate prin setările de siguranță Facebook. Informația poate fi făcută accesibilă *Tuturor*, *Prietenilor prietenilor* sau *Doar prietenilor*. De asemenea, se poate limita cine ar putea să vadă poze, comentarii sau alte conținuturi postate de către utilizator.

Dacă un copil are o pagină de Facebook, este important ca un adult să stea alături de el și împreună să revizuiască setările sale de siguranță Facebook. Pe lângă asta, e bine să li se ofere informații cu privire la motivația pentru care e vital să ne controlăm informațiile personale. Odată ce o informație este postată, ea scapă de sub controlul copilului – ea poate fi copiată, salvată sau dată mai departe altor persoane. Prin crearea unei pagini și familiarizarea cu setările Facebook, copiii pot fi ajutați să îl folosească într-un mod responsabil.

Iată câteva sfaturi pe care adulții trebuie să le ofere copiilor și adolescenților utilizatori de Facebook:

- Vorbiți cu copiii despre controlul asupra propriilor informații. Încurajați-i pe aceștia să fie selectivi cu privire la informațiile pe care le postează și chiar activitățile pe care le întreprind acolo. Aplicațiile pe care le folosesc și jocurile pe care le joacă pot și ele să fie văzute de către ceilalți.
- Folosiți setări de siguranță. Setările predefinite ale Facebook tind să lase o mare parte din informații publice până când utilizatorul le face private (deși setările pentru conturile minorilor sunt mai stricte). Revizuiți setările împreună cu copiii și adolescenții și asigurați-vă că sunt setate astfel încât doar prietenii să poată vedea profilul lor.
- Dezactivați serviciile de geo-locatie. Opțiunea Facebook Places permite utilizatorilor să-și posteze locația. Copiii pot, de asemenea, să-și marcheze (tag) și alți prieteni ca fiind prezenți la respectivul loc. Această opțiune trebuie să fie dezactivată în cazul copiilor și adolescenților.
- Setati reguli cu privire la ceea ce e adecvat să posteze. Nu este permis ca adolescenții să posteze poze în ipostaze discutabile care i-ar putea afecta pe viitor. Totodată, ei trebuie să se gândească bine înainte de a posta statusuri sau comentarii. Amintiți-le că odată ce postează ceva, ei pierd controlul asupra acelei informații.

- Încurajați adolescenții să reflecteze înainte de a se auto-dezvălui. Copiii sunt foarte prinși în moment și sunt mai predispuși să posteze ceva sub impuls. Lucrați cu ei ca să corecteze acest lucru. Învățați-i să se întrebe de ce postează un anumit lucru, cine va putea să vadă lucrul respectiv și dacă acest conținut ar putea fi înțeles greșit sau chiar folosit împotriva lor mai târziu.
- Aveți grijă la reclame. Sunt foarte multe reclame pe Facebook și multe companii mari care au pagini acolo. Cei din marketing folosesc în mod activ rețelele sociale pentru a ajunge la acest tip de audiență.
- Creați-vă propria pagină. Cea mai bună modalitate de a învăța despre Facebook este să vă creați chiar dumneavoastră un cont. Totodată, o modalitate foarte bună de a porni o discuție cu un adolescent este de a-l ruga să vă arate cum se poate crea un cont pe Facebook.
- Împrieteniți-vă pe Facebook cu copiii mai mici. La această vârstă, copiii nu înțeleg exact anumite concepte și nu știu că ei lasă o „amprentă” digitală. De aceea, e bine să vedeți ceea ce ei postează.
- Întrebați adolescenții dacă sunt de acord să vă fie prieteni pe Facebook. Mulți dintre ei vor fi de acord, dar e bine să nu fiți intruzivi și să nu postați foarte multe comentarii, să vă împrieteniți cu prietenii lor etc.
- Alegeți-vă băătăliile. Veți vedea pe internet multe lucruri bune, rele și unele chiar de neînțeles. Dacă vreți să evitați situația în care cei mici se retrag din prietenia cu dumneavoastră de pe Facebook, atunci nu le faceți observații cu privire la orice lucru mărunț. Vorbiți mai mult despre aspecte mai generale și cu adevărat importante.
- Fiți un model demn de urmat. Și ei la rândul lor pot vedea ceea ce postați. Un comportament potrivit îi va inspira pe tineri să aibă o amprentă digitală curată.

Concluzii

Rezolvarea problemei violenței nu se poate realiza decât prin efortul comun al tuturor factorilor implicați în educație, dintre care cei mai importanți sunt familia și școala. Parteneriatul școală-familie are în acest context un rol foarte important. Colaborarea acestora poate porni de la simple discuții, ședințe, lectorate, serbări, lecții deschise până la vizite la domiciliul copiilor, care facilitează o cunoaștere mai amanunțită a mediului de viață, dar și prin implicarea părinților în diverse acțiuni ale școlii. Dacă cei doi factori educativi importanți, școala și familia, se vor orienta spre același obiectiv, vor avea același deziderat, acela de a preveni și combate violența atât în școală cât și în familie, cresc șansele de reducere a comportamentului violent în școală și în afara școlii.

V. Anexe

V.1 Plan de măsuri de prevenire și combatere a violenței în mediul școlar

1. DIAGNOZA

Diversificarea formelor de manifestare a violenței juvenile din ultimii ani impune realizarea de eforturi în scopul găsirii celor mai eficiente mijloace de contracarare a efectelor nocive ale acestui fenomen. Este necesară o implicare și o colaborare mai strânsă între instituțiile guvernamentale și neguvernamentale care se ocupă de educarea și protecția minorilor (familie, școală, poliție, autorități locale, comunitate etc.), în vederea creșterii siguranței acestora, a imprimării unui comportament civilizată și a unui respect mai mare față de lege.

Din analiza realizată la nivelul școlii în anul școlar 2021-2022, pe baza unor chestionare și interviuri de grup cu reprezentanți ai elevilor, cadrelor didactice și părinților, a reieșit faptul că, într-un clasament al agresiunilor întâlnite în mediul școlar, cea mai mare frecvență o au cele din relația elev-elev, reprezentate în special de:

- violență fizică și verbală;
- exprimare inadecvată sau jignitoare, cum ar fi: poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire;
- bruscare, împingere, lovire, rănire;
- provocare de stricăciuni, furt.

Acestora li se adaugă:

- limbaj sau conduită ireverențioasă față de cadrul didactic;
- comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în perimetrul școlii și alte comportamente care contravin flagrant regulamentului școlar.

Periodic se realizează la nivelul instituțiilor abilitate o analiză a actelor de violență în care sunt implicați elevii, mai ales în mediul școlar și familial. Ținând cont de faptul că în procesul de educație sunt implicați mai mulți factori (familie, școală, autorități, mass-media), măsurile stabilite își propun realizarea unor activități concrete la nivelul școlii și în plan local, desfășurate în colaborare cu structuri guvernamentale și neguvernamentale care au atribuții sau preocupări în domeniul prevenirii delincvenței juvenile, precum și prin angrenarea nemijlocită a elevilor și a familiilor acestora în activități educativ-preventive. Astfel, se urmărește cunoașterea problemelor cu care se confruntă elevii și identificarea unor soluții adecvate pentru acestea, printr-o acțiune comună și coerentă a părților implicate.

Prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar constituie o premisă importantă pentru crearea unui climat propice desfășurării activităților instructiv-educative. La nivelul

școlii a existat o permanentă preocupare pentru rezolvarea tuturor tipurilor de conflicte care apar pe parcursul desfășurării procesului instructiv- educativ și nu numai, existând o comunicare optimă între toți factorii care pot avea un rol în rezolvarea conflictelor (elevi, părinți, cadre didactice, poliție, biserică).

2. SCOP

Asigurarea unui mediu de viață socială armonios, liniștit, sănătos și sigur pentru întreaga comunitate, conform standardelor europene, combaterea absenteismului și reducerea riscului de abandon al elevilor care provin din medii defavorizate sau cu probleme diverse.

3. OBIECTIVE

- Reducerea numărului actelor de violență și a infracțiunilor comise în perimetrul unității de învățământ și în zonele adiacente acesteia
- Analizarea periodică a situației din școală, în ceea ce privește comiterea actelor de violență/ infracțiunilor
- Pregătirea antiinfracțională și antivictimă a elevilor în vederea adoptării unui comportament bazat pe respectarea normelor de conviețuire socială
- Implicarea elevilor în activități de prevenire a criminalității
- Crearea unui sistem de comunicare reală și eficientă între școală, autorități și familie pentru identificarea, monitorizarea și prevenirea actelor de violență/ infracțiunilor, prin implicarea tuturor factorilor educaționali
- Eficientizarea activității de combatere a violențelor și a altor fapte antisociale comise în zona unităților de învățământ

4. REZULTATE AȘTEPTATE

Obiectivul 1:

- Cunoașterea permanentă a stării de siguranță existentă în unitatea școlară
- Identificarea formelor de manifestare a comportamentelor antisociale ale elevilor, în special a manifestărilor agresive

Obiectivul 2:

- Cunoașterea de către elevi a prevederilor legale privind minoritatea și consecințele juridice asociate săvârșirii de infracțiuni sau alte fapte antisociale
- Cunoașterea de către elevi a măsurilor de prevenire a criminalității în vederea reducerii riscului victimei
- Reducerea numărului de elevi implicați în comiterea de infracțiuni, atât în calitate de victime, cât și de autori

Obiectivul 3:

- Formarea, la nivelul școlii, a unor formatori, din rândul elevilor, care să fie capabili să organizeze și să desfășoare activități cu caracter preventiv destinate propriilor colegi

Obiectivul 4:

- Monitorizarea situației existente în școală din punct de vedere al siguranței elevilor
- Schimbul de informații cu privire la faptele antisociale care se produc în zona școlilor
- Stabilirea unor măsuri comune menite să prevină și să combată astfel de fapte

Obiectivul 5:

- Creșterea gradului de siguranță în unitățile de învățământ

5. PERIOADA DE IMPLEMENTARE

An școlar 2022-2023

6. LOC DE DESFĂȘURARE

Școala Gimnazială „Nicolae Titulescu” Călărași

7. COORDONATORI

Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar – responsabil:
prof. Iordache Daniela

8. PARTENERI

Instituții guvernamentale și neguvernamentale

Autorități locale

Poliția de proximitate

Centrul de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog (CPECA) Călărași

9. ACTIVITĂȚI ÎN CADRUL PLANULUI DE MĂSURI PENTRU PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI ÎN MEDIUL ȘCOLAR – AN ȘCOLAR 2022-2023

OBIECTIVUL	ACTIVITATEA/AȚIUNEA/MĂSURA	COORDONEAZĂ/ EVALUEAZĂ	EXECUTĂ	TERMEN
1. Analizarea situației din unitatea de învățământ în ceea ce privește violența	Elaborarea periodică de analize în scopul cunoașterii situației reale cu privire la actele de violență comise în zona localului școlii: tipuri de infracțiuni, frecvența comiterii, moduri de operare, categorii de victime și autori, cu sprijinul agenților de securitate, al personalului de pază și al autorităților locale	Responsabil comisie	Membrii comisiei dirigenților	Semestrial
2. Pregătirea antiinfracțională și antivictimală a elevilor în vederea adoptării unui comportament bazat pe respectarea normelor de conviețuire socială	Afișarea la avizierul elevilor a prevederilor ROFȘ referitoare la: <ul style="list-style-type: none"> • Procedurile de intervenție la nivelul unității de învățământ în situații de violență • Nomenclatorul actelor de violență 	Responsabil comisie Reprezentanți ai Poliției de proximitate și ai Centrului de Prevenire, Evaluare și Consiliere Antidrog Călărași (CPECA)	Membrii comisiei	Semestrial
	Organizarea de întâlniri cu elevii în școală în scopul: <ul style="list-style-type: none"> • Prezentării cadrului legal privind violența (infracțiunea, contravenția) – dezbateri • Prevenirii consumului de droguri, traficului de persoane – seminar • Prevenirii violenței – lecție deschisă Prezentare de filme tematice			
	Procurarea de materiale de susținere (pliante, broșuri, afișe) pentru a fi folosite în cadrul activităților desfășurate	Responsabil comisie	Membrii comisiei	Permanent
3. Atragerea și implicarea elevilor în organizarea și desfășurarea activităților de prevenire a violenței	Organizarea periodică a unor dezbateri între elevi la care să fie invitați profesori, părinți, reprezentanți ai poliției și autorităților locale, în cadrul cărora să fie abordate problemele cu care se confruntă elevii din școală	Responsabil comisie	Dirigenții Învățătorii	Semestrial
	Derularea unor proiecte educativ-preventive, în care să fie cooptați voluntari din rândul elevilor	Coord. de proiecte și programe educative	Dirigenții Învățătorii	Semestrul I
	Publicarea la avizierul elevilor a unor articole, imagini, anunțuri despre activitățile desfășurate de Consiliul elevilor pe tema siguranței în școli/în scopul prevenirii violenței, consumului de droguri, traficului de persoane etc.	Responsabil comisie	Dirigenții Învățătorii	Permanent

OBIECTIVUL	ACTIVITATEA/ACTIUNEA/MĂSURA	COORDONEAZĂ/ EVALUEAZĂ	EXECUTĂ	TERMEN
4. Crearea unui sistem de comunicare reală și eficientă între școală, autorități și familie pentru identificarea, monitorizarea și prevenirea actelor de violență/ infracțiunilor, prin implicarea tuturor factorilor educaționali	Colaborarea cu reprezentanții Comisiei Județene de Monitorizare a Violenței în vederea identificării măsurilor concrete ce se impun pentru prevenirea faptelor antisociale; stabilirea unui sistem de comunicare în vederea intervenției rapide pentru aplanarea sau soluționarea stărilor conflictuale ori a actelor de violență	Director Responsabil comisie	Membrii comisiei	Permanent
	Organizarea de întâlniri cu părinții ai căror copii au probleme de comportament și cu diriginții claselor acestora, pentru discutarea modalităților de prevenire a victimizării elevilor și a implicării lor în fapte antisociale	Responsabil comisie	Diriginții Învățătorii	Semestrial/ Când este cazul
	Realizarea unor activități extrașcolare (artistice, sportive, culturale) care să stimuleze spiritul de echipă și comunicarea între elevi și care să constituie alternative educative de petrecere a timpului liber	Coordonatorul de proiecte și programe educative	Diriginții Învățătorii	Lunar
	Identificarea familiilor în cadrul cărora elevii (minori) sunt supuși la abuzuri și luarea rapidă a măsurilor ce se impun	Director Responsabil comisie	Diriginții Învățătorii	Permanent
	Cooptarea instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale care pot acorda asistență psihologică și sprijin elevilor cu situații materiale precare, cauzate de alte situații familiale grave (lipsa unui părinte, părinți bolnavi etc.) și pentru derularea de programe de prevenire a victimizării copiilor	Director Responsabil comisie	Membrii comisiei	Permanent
5. Eficientizarea activității de combatere a violențelor și a altor fapte antisociale comise în zona școlii	Constituirea unei mape a școlii care să conțină informații privind: actele de violență înregistrate recent, situația școlară și familială a elevilor implicați în astfel de evenimente, modul de soluționare a incidentelor, cauzele și condițiile care au generat sau favorizat astfel de fapte, activități de prevenire desfășurate, măsurile de securitate adoptate de conducerea unității de învățământ	Responsabil comisie	Membrii comisiei Diriginții Învățătorii	Permanent
	Identificarea, monitorizarea și descurajarea persoanelor sau grupurilor de persoane („găști de cartier”) cu comportament deviant care tulbură procesul de învățământ, agrează cadrele didactice ori elevii, produc distrugerii de bunuri	Director Responsabil comisie	Cadrele didactice	Permanent
	Popularizarea sistemului de intervenție 112 pentru apelarea acestuia în cazuri de încălcare a normelor de conduită cu privire la siguranța publică în școală	Responsabil comisie	Diriginții Învățătorii	Permanent
	Revizia procedurii privind accesul în școală/monitorizarea vizitatorilor pentru asigurarea siguranței elevilor și popularizarea acesteia în rândul elevilor și personalului unității de învățământ	Responsabil comisie	CEAC	Semestrul I

10. PLANUL OPERAȚIONAL PRIVIND REDUCEREA FENOMENULUI VIOLENȚEI ÎN MEDIUL ȘCOLAR
AN ȘCOLAR 2022-2023

FORMA DE VIOLENȚĂ	OBIECTIVUL	MĂSURI/ACTIVITĂȚI	RESPONSABILI ȘI COLABORATORI	TERMENE DE REALIZARE
I. Violența exercitată asupra mediului școlar (elevi, cadre didactice, personalul didactic auxiliar și nedidactic) de către persoane străine de mediul școlar, găști de cartier etc.	Prevenirea și combaterea agresiunilor fizice, verbale sau de altă natură care se pot exercita asupra elevilor, cadrelor didactice sau altor categorii de personal din cadrul unității școlare, provenite din partea unor persoane străine de mediul școlar	I.1 Includerea în cadrul Regulamentului de Organizare și Funcționare a Școlii (ROFȘ) a unor reglementari referitoare la accesul persoanelor străine în incinta și în interiorul unității școlare (inclusiv realizarea de semne distinctive pentru elevii școlii)	Consiliul profesoral Consiliul de administrație	Septembrie 2022
		I.2 Asigurarea eficientă a securității unității școlare Realizarea/perfecționarea unui sistem de depistare și informare cu privire la cazurile de agresivitate/violență din preajma, incinta și interiorul unității școlare	Consiliul de administrație, în colaborare cu Poliția și Jandarmeria	Permanent
		I.3 Întâlniri ale elevilor și cadrelor didactice cu reprezentanți ai Poliției și Jandarmeriei în vederea realizării unor dezbateri pe teme referitoare la fenomenul violenței	Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar, directorul, consilierul școlar, diriginții	Conform graficului stabilit de comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar

FORMA DE VIolență	OBIECTIVUL	MĂSURI/ACTIVITĂȚI	RESPONSABILI ȘI COLABORATORI	TERMENE DE REALIZARE
II. Violența în interiorul mediului școlar <ul style="list-style-type: none">▪ între elevi▪ în relațiile dintre elevi și cadre didactice, personal didactic auxiliar și nedidactic▪ în relațiile dintre familie și elevi, familie și profesori	Prevenirea și combaterea agresiunilor fizice, verbale sau de altă natură care se pot manifesta între elevi, între elevi și cadre didactice/alte categorii de personal din cadrul școlii	II.1 Includerea, în fiecare semestru, în cadrul orelor de Consiliere și orientere, a minim o temă care să pună în dezbatere problema violenței între elevi și a relațiilor dintre elevi și cadre didactice, personalul didactic auxiliar și nedidactic	Consilierul școlar, responsabilul comisiei pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar, diriginți	Conform planificării tematice anuale și semestriale a orelor de dirigenție și a activităților extrașcolare
	Oferirea de alternative educaționale multiple și atractive pentru petrecerea timpului liber prin participarea la activități extracurriculare	II.2 Participarea elevilor la activități extrașcolare artistice, civice (în beneficiul comunității) etc. II.3 Inițierea de programe ale Consiliului elevilor pe o problematică vizând prevenirea și combaterea violenței la nivelul școlii	Coordonatorul de proiecte și programe educative, Consiliul elevilor, profesori, diriginți	Periodic
	Consilierea psihologică și pedagogică a elevilor și profesorilor; participarea cadrelor didactice la cursuri de formare privind managementul clasei și managementul conflictelor	II.4 Consilierea individuală și de grup a elevilor în vederea prevenirii comportamentelor agresive Consilierea psihopedagogică a elevilor cu manifestări violente/care au fost victime ale violenței școlare	Consilierul școlar, Profesorii diriginți	Permanent
		II.5 Participarea cadrelor didactice la activități de formare privind managementul/rezolvarea conflictelor și managementul clasei, organizate în cadrul școlii, la CCD, CJRAE, la nivelul Inspectoratului Școlar Județean sau în cadrul Programului Erasmus+	Comisia de perfecționare metodică-științifică, cercetare și dezvoltare profesională a cadrelor didactice Coordonatorul de proiecte europene	Conform graficului de desfășurare a cursurilor de la CCD, CJRAE, IȘJ, respectiv conform planului Erasmus al școlii

Anexa 2

V.2 Exemplu de chestionar pentru investigarea nivelului violenței în școală

Chestionar adresat elevilor

Completează cu răspunsurile pe care le consideri potrivite.

1. Te rugăm să apreciezi care sunt formele de violență pe care le observi în școală și care este frecvența cu care aceste manifestări au loc.

	1. Deloc	2. Rar	3. Des	4. Foarte des	5. Nu știu
1. Violența între elevi					
2. Violența elevilor față de profesori					
3. Violența profesorilor față de elevi					

2. Care dintre situațiile următoare se manifestă între colegii tăi?

	1. Deloc	2. Rar	3. Des	4. Foarte des	5. Nu știu
1. Utilizarea unor expresii jignitoare între elevi, referitoare la diferite trăsături fizice sau psihice					
2. Utilizarea unor expresii jignitoare între elevi, referitoare la situația materială/financiară					
3. Injurii/cuvinte urâte					
4. Certuri, conflicte					
5. Utilizarea unor expresii jignitoare între elevi, referitoare la apartenența etnică					
6. Utilizarea unor expresii jignitoare între elevi, referitoare la apartenența religioasă					
7. Bătaie între elevi					
8. Alte situații (care?)					

3. Fenomenele de violență pe care le-ai observat, se manifestă:

	1. Deloc	2. Rar	3. Des	4. Foarte des	5. Nu știu
1. În pauze					
2. În ore					
3. În incinta școlii, după programul școlar					
4. În imediata vecinătate a școlii, după programul școlar					

4. Fenomenele de violență între colegi pe care le-ai observat se manifestă:

- Între elevi din aceeași clasă..... 1
- Între elevi din clase diferite, de același nivel școlar..... 2
- Între elevi din clasele mari față de elevi din clasele mici..... 3
- Între elevi care aparțin școlii și cei din afara acesteia..... 4

5. De la începerea anului școlar/în anul școlar precedent, te-ai aflat personal într-una dintre situațiile de mai jos ?

	1. Da	2. Nu
1. Victimă a furturilor în școală		
2. Victimă a furturilor în imediata vecinătate a școlii		
3. Victimă a agresiunilor sexuale		
4. Agresat fizic (bătut) în școală		
5. Agresat fizic (bătut) în imediata vecinătate a școlii de către alții decât colegii de școală		
6. Hărțuit (prin injurii, amenințări etc.) în școală		
7. Hărțuit (prin injurii, amenințări etc.) în imediata vecinătate a școlii de către alții decât colegii de școală		
8. Alte situații (care?)		

6. Care sunt formele de violență pe care colegii tăi le manifestă față de profesorii din școală?

	1. Deloc	2. Rar	3. Des	4. Foarte des
1. Indisciplină				
2. Absenteism, fugă de la ore				
3. Ignorarea mesajelor transmise (nu acordă atenție profesorilor sau celor spuse de aceștia)				
4. Atitudini răutacioase, nepoliticoase				
5. Refuzul îndeplinirii sarcinilor				

6. Vorbe urâte, jigniri				
7. Agresiune nonverbală (gesturi, priviri amenințătoare etc.)				
8. Lovire, agresiune fizică				
9. Alte forme (care?)				

7. Te rugăm să apreciezi frecvența cu care se întâmplă următoarele situații în școală:

	1. Des	2. Rar	3. De loc	4. Nu știu
1. Mi s-a întâmplat ca profesorii să mă pedepsească atunci când nu am știut lecția/nu am rezolvat o problemă etc.				
2. Se întâmplă ca profesorii să ne insulte, să ne umilească prin expresii neadecvate, să ne ironizeze.				
3. Se întâmplă ca profesorii să recurgă la pedepse fizice.				
4. Se întâmplă să fiu sancționat dacă pun profesorilor întrebări neașteptate sau incomode.				
5. Profesorii ne stimulează să ne întrecem între noi și mai puțin să colaborăm.				
6. Profesorii nu au suficientă răbdare să ne asculte problemele, nelămuririle.				
7. Profesorii ne cer să reproducem ceea ce au predat și mai puțin să avem idei originale, îndrăznețe.				
8. Profesorii ne oferă posibilitatea de a discuta cu ei și în afara orelor de curs.				
9. Profesorii favorizează nejustificat unii elevi (în notare, în participarea în clasă).				
10. Modul de prezentare a lecției de către profesori nu este atractiv pentru elevi.				
11. Profesorii se poartă foarte rece cu noi.				
12. Alte situații; care?				

8. Ai fost vreodată în situația de a fi violent față de un coleg sau profesor în școală?

- Nu 1
- Da 2

Descrieți succint contextul.....

9. În timpul petrecut în școală te simți protejat față de violența unor colegi, profesori sau alte persoane din jurul școlii?

- Da 1
- Într-o oarecare măsură, da 2
- Nu 3

10. Cum crezi că ar putea contribui elevii la reducerea cazurilor de violență manifestate în școală?

.....
.....
.....

Date de identificare

11. Sex:

- Feminin 1
- Masculin 2

12. Vârsta (în ani împliniți):

Clasa:

Anexa 3

V.3 Exemple de interviuri pentru investigarea nivelului violenței în școală

Interviuri individuale sau de grup cu profesorii

- 1) Considerați că elevii **se simt în siguranță** în timpul petrecut în școală?
- 2) Considerați că școala dumneavoastră **oferă siguranță** profesorilor și elevilor?
- 3) Care sunt cele mai importante **pericole sau amenințări** cu care se confruntă în prezent elevii? Dar profesorii din școală?
- 4) Care sunt cele mai frecvente **situații de violență în școală**: între elevi, a elevilor față de profesori, a profesorilor față de elevi?
- 5) Oferiți exemple de **situații concrete de violență** petrecute în școală. Cum au fost rezolvate aceste situații?
- 6) Credeți că sunteți suficient asistat în rezolvarea cazurilor de violență? De la cine așteptați mai multă implicare? (de exemplu, poliție, consilieri școlari, ISJ etc.)
- 7) Cunoașteți situații de violență generate de **grupuri de copii și tineri din vecinătatea școlii**? Dați exemple.
- 8) Vi s-a întâmplat să aveți vreun **conflict cu părinții** elevilor dumneavoastră? Care au fost cauzele? Cum s-a rezolvat? La cine ați apelat pentru rezolvarea acestei situații?
- 9) Care credeți că este **tendința** de apariție a cazurilor de violență în această școală? (creștere, scădere, menținere)
- 10) Cât de importantă credeți că este problema violenței pentru școala dumneavoastră? Este necesară o **strategie a școlii** care să combată sau să prevină situațiile de violență școlară? În care dintre etapele derulării strategiei ați dori să vă implicați?

Data și ora desfășurării interviului:

Durata:

Numele și prenumele celui care a realizat interviul:

.....

Interviuri individuale sau de grup cu părinții

- 1) În opinia dumneavoastră, elevii acestei școli se simt în siguranță în timpul petrecut în școală?
- 2) Considerați că această școală oferă siguranță copilului/copiilor dumneavoastră?
- 3) Care sunt în opinia dumneavoastră cele mai importante pericole sau amenințări cu care se confruntă în prezent elevii?
- 4) Care sunt cele mai frecvente situații de violență în școală: între elevi, a elevilor față de profesori, a profesorilor față de elevi?
- 5) Aveți cunoștință despre situații concrete de violență în școală? Dați exemple. Cum au fost rezolvate aceste situații? Ați fost consultați în rezolvarea acestora?
- 6) Cunoașteți situații de violență generate de grupuri de copii și tineri din vecinătatea școlii? Dați exemple. Cum au fost rezolvate aceste situații?
- 7) Ca părinți, vi s-a întâmplat să aveți vreun conflict cu profesorii copiilor dumneavoastră? Care au fost cauzele? Cum s-a rezolvat? La cine ați apelat pentru rezolvarea acestei situații?
- 8) Care credeți că este tendința de apariție a cazurilor de violență în această școală? (creștere, scădere, menținere)
- 9) Cât de importantă credeți că este problema violenței pentru școala copilului dumneavoastră? Este necesară o strategie a școlii care să combată sau să prevină situațiile de violență școlară? În care din etapele derulării strategiei ați dori să vă implicați?

Data și ora desfășurării interviului:

Durata:

Numele și prenumele celui care a realizat interviul:

.....

Interviuri individuale sau de grup cu consilierii/psihologii școlari

- 1) Considerați că elevii se simt în siguranță în timpul petrecut în școală?
- 2) Considerați că școala dumneavoastră oferă siguranță profesorilor și elevilor?
- 3) Care sunt cele mai importante pericole sau amenințări cu care se confruntă în prezent elevii? Dar profesorii din școală?
- 4) Care sunt cele mai frecvente situații de violență în școală: între elevi, a elevilor față de profesori, a profesorilor față de elevi?
- 5) Care sunt cele mai frecvente forme de violență școlară? Care sunt cele care vă îngrijorează cel mai mult? De ce?
- 6) Credeți că sunteți suficient asistat în rezolvarea cazurilor de violență? De la cine așteptați mai multă implicare? (de exemplu, diriginți, conducerea școlii, părinți sau alți reprezentanți ai comunității etc.)
- 7) Cunoașteți cazuri în care profesorii recurg la comportamente neadecvate/agresive față de elevi? Dați exemple.
- 8) Care sunt problemele curente cu care vă confrunțați în prevenirea sau rezolvarea unor situații de violență?
- 9) Care credeți că este tendința de apariție a cazurilor de violență în această școală? (creștere, scădere, menținere)
- 10) Cât de importantă credeți că este problema violenței pentru școala dumneavoastră? Este necesară o strategie a școlii care să combată sau să prevină situațiile de violență școlară? În care din etapele derulării strategiei ați dori să vă implicați?

Data și ora desfășurării interviului:

Durata:

Numele și prenumele celui care a realizat interviul:

.....

Anexa 4

V. 4 Exemple de grile de prelucrare a informațiilor colectate prin chestionare

Exemple de grile de prelucrare a întrebărilor din chestionarul elevilor

Întrebarea nr. 1: Te rugăm să apreciezi care sunt formele de violență pe care le observi în școală și care este frecvența cu care aceste manifestări au loc.

Violența între elevi	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		
Violența elevilor față de profesori	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		
Violența profesorilor față de elevi	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		

Întrebarea nr. 3: Fenomenele de violență pe care le observi, se manifestă:

În pauze	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		

În ore	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		
În incinta școlii, după programul școlar	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		
În imediata vecinătate a școlii, după programul școlar	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Deloc		
Rar		
Des		
Foarte des		
Nu știu		
Total răspunsuri		

Întrebarea nr. 4: Fenomenele de violență între colegi pe care le-ai observat se manifestă:

Varianta de răspuns	Frecvența răspunsurilor	
	Număr	Procent
Între elevi din aceeași clasă		
Între elevi din clase diferite, de același nivel școlar		
Între elevi din clasele mari față de elevi din clasele mici		
Între elevi care aparțin școlii și cei din afara acesteia		
Total răspunsuri		

Bibliografie

1. Jigău M. (coord), *Prevenirea și combaterea violenței în școală: Ghid practic pentru directori și cadre didactice*, Institutul de Științe ale Educației, Buzău, Editura Alpha, 2006
2. Anexa la OMECT nr. 1409/29.06.2007 – *Strategia Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului cu privire la redcerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*
3. Sălăvăstru Dorina, *Violența în mediul școlar*, în: Ferreol Gilles&Adrian Neculau, *Violența. Aspecte psihosociale*, Iași, Editura Polirom, 2003
4. Constandache Petrică Sorina, Alexandrescu Elvira, Petrovai Domnica – *Strategii de prevenire a violenței în școală, Program pentru reducerea comportamentelor agresive în mediul școlar*
5. Șoitu Laurențiu, Havărneanu Cornel – *Agresivitatea în Școală*, Iași, Institutul European, 2001
6. Olweus Dan – *Bullying in School: What We Know and We Can Do*, Oxford, Blackwell, 1993
7. Stoicescu Daniela, Păcurari Otilia Ștefania, Călineci Marcela Claudia – *Valori comportamentale și reducerea violenței în școală*
8. Ministerul Educației Naționale, Organizația „Salvați copiii” – *Ghidul utilizării în siguranță a Internetului, Un internet mai sigur pentru toți elevii!*, București, 2014